

Αποστολοπούλου Αποστολία

***ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ
ΠΟΙΟΣ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ
ΕΥΡΕΙΑ ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΑ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΟ
ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΑΥΤΟ;***

ΠΡΕΒΕΖΑ 2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

1.1. Α΄ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Η αρχή της βιομηχανικής επανάστασης ορίζεται συνήθως στα 1769, το σημείο πυροδότησης μια σειράς διαδοχικών εφευρέσεων που μετασχημάτισαν τελείως την τεχνολογία της παραγωγής.¹ Εμφανίστηκαν νέοι βιομηχανικοί κλάδοι, οι ισχυρότεροι της βαμβακοϋφαντουργίας, της χημικής βιομηχανίας, ενώ πρόοδος και αλληλεπιδράσεις σημειώθηκαν στους τομείς των ορυχείων, του ατμού, της μεταλλουργίας. Αρχικά, η σύνθεση του εξωτερικού εμπορίου κάποιων χωρών (Γαλλία, Αγγλία, Ολλανδία) μεταβλήθηκε. Παράλληλα με τις εισαγωγές δημητριακών, πολύτιμων μετάλλων, αυξάνονταν και οι εισαγωγές σε βιομηχανικές πρώτες ύλες (σίδηρος, λινάρι, κάνναβη). Η εμπορική εξάπλωση, η βελτίωση της υποδομής των επικοινωνιών, των θεσμών, του πιστωτικού συστήματος, η πρόοδος της αγροτικής οικονομίας, η αύξηση του κατά κεφαλήν εθνικού προϊόντος, είναι εκφράσεις μιας αργής ανάπτυξης που κορυφώθηκε με τη βιομηχανική επανάσταση.

Με την Α΄ βιομηχανική επανάσταση έχουμε μεταβολές σε τομείς που διαμόρφωσαν το έδαφος του νεωτερισμού. Στο βιομηχανικό τομέα, η

¹ Βλέπε ISAAK ILYCH RUBIN, (1994) Ιστορία οικονομικών θεωριών

βιομηχανική παραγωγή συγκεντρώθηκε σε μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, εφευρέθηκε ο ατμός(κύριο σημείο της Α΄ βιομηχανικής επανάστασης), που οδήγησε στην παραγωγή συνθετότερων μηχανών όπως υφαντουργικές, κλωστικές, μύλους, σφύρες, κοπής νομισμάτων κλπ. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε στις σήραγγες των ορυχείων και αργότερα τελειοποιήθηκε και για άλλες χρήσεις. Χαρακτηριστικό ότι από το τέλος του 1814 η εφημερίδα Times του Λονδίνου τυπωνόταν με τη βοήθεια ατμομηχανής. Η χρήση ατμομηχανής στη μεταλλουργία αύξησε την παραγωγή μετάλλου από 1000 τόνους το χρόνο(1753) στους 24000 τόνους στα τέλη του 18ου αιώνα. Επίσης έγινε δυνατή η παραγωγή ατσαλιού. Χρειάστηκε, βέβαια, καύσιμη ύλη για να κινηθούν οι μηχανές. Την ανάγκη αυτή κάλυψε ο γαιάνθρακας. Η παραγωγή γαιάνθρακα από 10 εκατομμύρια τόνους το 1800 στην Αγγλία, έφτασε τα 16 το 1829. Τα χημικά προϊόντα έλυσαν πολλά προβλήματα στην παραγωγή, όπως π.χ. η χρήση του χλωρίου, της αλισίβας, των οξέων που αντικατέστησαν την ποτάσα, τη στάχτη, το ξινόγαλο. Στον αγροτικό τομέα, και συγκεκριμένα στην κεντρική Ευρώπη και δυτική Αγγλία, παρουσιάζονται επαναστατικές αλλαγές. Σταδιακά εγκαταλείφθηκε η αγρανάπαυση και την αντικατέστησε η σπορά χορτονομής και βοτανικών, οι καλλιέργειες στόχευαν στον αερισμό και την κονιορτοποίηση μέσω αρόσεων και βολοκοπήσεων. Αυξήθηκε η κτηνοτροφική παραγωγή, οι αποδόσεις δημητριακών και οι εκχερσώσεις. Οι καλλιέργειες περιέλαβαν την πατάτα και τα τεύτλα.

Οι διαστάσεις του εμπορίου και των συναλλαγών είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την επέκταση των μεταφορών και των δικτύων. Ο πιο φθηνός και συνηθισμένος τρόπος μεταφοράς παρέμεινε η ποτάμια ναυσιπλοΐα, και γι' αυτό πραγματοποιούνταν έργα κατασκευής καναλιών. Για κοντινές αποστάσεις επεκτάθηκε το οδικό δίκτυο, γιατί το κόστος εμπορευμάτων ήταν υψηλό. Τα πλοία ήταν μικρά και χωρίς μεγάλη ταχύτητα. Το πλοίο της ακτοπλοΐας, δηλαδή των 100 τόνων, ήταν το συνηθέστερο, ενώ το ταξίδι Μεγάλη Βρετανία - Η.Π.Α. απαιτούσε χρόνο δύο μηνών με ευνοϊκές συνθήκες. Και σύντομα άρχισε ο αιώνας των σιδηροδρόμων.² Άνθρωποι και αγαθά διακινούνταν σε πλήθος και ποσότητες και με ταχύτητες, που δεν περνούσαν ούτε στη φαντασία παλιότερα. Ο όγκος του εμπορίου διπλασιάστηκε σε σύντομο διάστημα και ξανά διπλασιάστηκε. Νέες εφευρέσεις και νέες εξελίξεις μεταβάλλουν τις προγενέστερες συνθήκες εμπορίου. Η αυξανόμενη παραγωγή άνθρακα σιδηρού και χάλυβα ήταν ουσιώδης συντελεστής για την ανάπτυξη πολλών άλλων βιομηχανιών. Οι δύο θεμελιώδεις τεχνικές εφευρέσεις και εφαρμογές, που σχετίζονταν με τον ατμό και τον σίδηρο,

² βλέπε Denis Richards (1977), Ιστορία της σύγχρονης Ευρώπης

συνενώθηκαν για την κατασκευή σιδηροδρόμων: το 1833 εγκαινιάστηκε η γραμμή Μάντσεστερ-Λίβερπουλ, το 1825 χρησιμοποιήθηκε ατμομηχανή εφτά τόνων η οποία έσυρε βαγόνια βάρους ενενήντα τόνων. Στην Αγγλία, Σκοτία, είχαν κατασκευαστεί σιδηροδρομικές γραμμές μήκους 10.500 χιλ. Αυτή την εξέλιξη ακολούθησαν η Ιταλία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Αυστρία, η Ουγγαρία, η Ρωσία. Όμως το 1850 τα περισσότερα χιλιόμετρα σιδηροδρομικού δικτύου είχαν κατασκευαστεί στις Η.Π.Α.(14500 χιλ.). Η χρήση σιδήρου επέτρεψε στη ναυσιπλοΐα την κατασκευή μεταλλικών ατμόπλοιων. Το 1838 οι άγγλοι δρομολόγησαν δύο από αυτά: το Great Western, 1340, και το Great Britain, 3618 τόνων αντίστοιχα.

1.2. Β΄ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Η αύξηση του πληθυσμού και η συγκέντρωσή του σε πόλεις έλαβε ακόμη μεγαλύτερες διαστάσεις με τη Β΄ βιομηχανική επανάσταση, ειδικά στη βιομηχανικά ανεπτυγμένη Ευρώπη και τις Η.Π.Α. Κατά την πεντηκονταετία 1860-1910 παρατηρήθηκε μια εκρηκτική αύξηση της παραγωγής και οργάνωση τεράστιων βιομηχανικών εταιρειών. Το 1830 αξιοποιήθηκε ο ηλεκτρικός τηλεγράφος και το 1870 η εφεύρεση του τηλεφώνου έφερε τεραστία αποτελέσματα στο εμπόριο και στην κοινωνική ζωή. Στην αύξηση της βιομηχανίας παραγωγής συνέβαλαν οι νέες κατασκευές μηχανών και άλλων βοηθητικών προϊόντων και υπηρεσιών: το 1866 τοποθετήθηκαν τα πρώτα τηλεγραφικά καλώδια ανάμεσα στην Ευρώπη και τις Η.Π.Α., το 1876 κατασκευάστηκαν τα πρώτα τηλέφωνα και πριν το 1900 κατασκευάστηκαν επίσης τουρμπίνες ατμού, αλουμίνιο, κινητήρες Diesel, γραφομηχανές και υπολογιστικές μηχανές, τεχνητό ύφασμα, φωτογραφικές και κινηματογραφικές μηχανές, δίσκος γραμμοφώνου κ.ά.

Οι βάσεις της βιομηχανικής παραγωγής παρέμεναν ο γαιάνθρακας και ο σίδηρος. Ενδεικτικό είναι ότι η παγκόσμια παραγωγή γαιάνθρακα το 1890 ήταν 100 εκατομμύρια τόνοι, ενώ το 1913 1330 εκατ. τόνοι, με τις Η.Π.Α. να κατέχουν την πρώτη θέση(513 εκατ. τόνοι). Την πρωτιά και στην παραγωγή σιδηρομεταλλεύματος κατέχουν οι Η.Π.Α. Το 1913, ενώ η παγκόσμια παραγωγή έφτανε τα 166 εκατ. τόνους, από τα 30 το 1870, οι Η.Π.Α. παράγαν τα 60, με τη Γερμανία να ακολουθεί με 26 εκατομμύρια τόνους.

Χαρακτηριστικό είναι ότι η οικονομική ισχύς μιας χώρας κατά το 19ο αιώνα κρινόταν από το ποσοστό των δύο αυτών προϊόντων που παρήγε. Συγχρόνως, ο βιομηχανικός κόσμος όδευε προς την εφεύρεση και τη χρήση νέων πηγών ενέργειας, και προς νέες κατασκευές. Έτσι, η παραγωγή και φυσικά το ενδιαφέρον της βιομηχανίας από το σίδηρο και το χυτό μέταλλο στράφηκαν προς το ατσάλι. Η παραγωγή ατσαλιού απαιτούσε τεράστιες δαπάνες, και συνεπώς επένδυση. Το ατσάλι χρησιμοποιήθηκε, με χρονική σειρά, στην παραγωγή γεωργικών, βιομηχανικών μηχανών, εμπορικών πλοίων, πολεμικού υλικού, σιδηροδρομικών γραμμών και μηχανών, γεφυρών, κατοικιών κ.ά. Επιπλέον, ο γαιάνθρακας παραμερίστηκε, γιατί ανακαλύφθηκαν νέες μορφές ενέργειας. Ο ηλεκτρισμός, όπου το 1880 έγινε δυνατή η βιομηχανική παραγωγή του, είχε πάμπολλες χρήσεις: από το φωτισμό, την κίνηση κάθε είδους μηχανών έως και την τέχνη (μουσική, κινηματογράφος). Με τη συνδρομή του αναπτύχθηκαν βιομηχανικά χώρες που δεν διέθεταν γαιάνθρακα. Πρώτο ηλεκτροκίνητο τρένο εμφανίστηκε στη διεθνή έκθεση βιομηχανικών ειδών στο Βερολίνο το 1879. Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις μετέτρεψαν το σύστημα αστικής συγκοινωνίας σε ηλεκτροκίνητο κατά την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα και τη πρώτη του 20^{ου} αιώνα. Το πετρέλαιο κατέλαβε την πρώτη θέση στην παραγωγή ενέργειας. Ο κινητήρας με ανάφλεξη και το αυτοκίνητο, με τη γενική έννοια του όρου, εδραίωσαν το γεγονός αυτό. Το 1911 κυκλοφορούσαν δύο εκατομμύρια οχήματα στον κόσμο που χρησιμοποιούσαν πετρέλαιο. Το πετρέλαιο χρησιμοποιήθηκε ακόμη για φωτισμό, για λίπανση μηχανών, για θέρμανση. Έτσι παρουσιάστηκαν νέα βιομηχανικά προϊόντα. Το 1913 το πετρέλαιο πρόσφερε το 45% των πηγών ενέργειας που χρησιμοποιούνταν στον κόσμο. Η χημική βιομηχανία, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της Β' βιομηχανικής επανάστασης, εισέβαλε στη γεωργία, στη βιομηχανία τροφίμων, στην υφαντουργία, στη φαρμακευτική βιομηχανία, στη χαρτοποιεία κλπ. Οι εγκαταστάσεις της ήταν πανάκριβες, και την πρωτοκαθεδρία στον κλάδο απέκτησε η Γερμανία. Σημειώνεται ότι μεγάλη άνθηση συντελείται στην Ευρώπη και τις Η.Π.Α. στη βιομηχανία τροφίμων, έχουμε αεροστεγή συντήρηση σε κουτιά. Τέλος, στον τομέα των μεταφορών, η εμφάνιση του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου προμηνύουν μια τεχνολογική επανάσταση στον τομέα των μεταφορικών μέσων και των συγκοινωνιών.

Οι παραπάνω παράγοντες οδήγησαν στη δημιουργία νέων βιομηχανικών κλάδων, νέων προϊόντων και εξειδικευμένων θέσεων εργασίας, στην αύξηση και συγκέντρωση των πληθυσμών.

Ως το 1914 οι ευρωπαϊκές δυνάμεις ήταν που κυβερνούσαν στο διεθνή στίβο. Μετέπειτα Ρωσία - Ιαπωνία- Η.Π.Α. προόδευαν στη βιομηχανία με ρυθμό γοργότερο της δυτικής Ευρώπης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Με την εξέλιξη των επικοινωνιών και με το δίκτυο των εμπορικών θεσμών που διαμορφωνόταν σε διεθνές επίπεδο (τράπεζες, ασφαλιστικά και ναυτιλιακά γραφεία, ανταλλαγές υπηρεσιών και λοιπές ευκολίες), ***το εμπόριο γινόταν πραγματικά παγκόσμιο.***

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΜΠΟΡΙΟ-ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ

2.1. "ΔΙΕΘΝΕΣ" ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΟΥ

Οι πρωτόγονες κοινωνίες δεν ασκούσαν μεταξύ τους εμπόριο με τη σύγχρονη έννοια. Στο εσωτερικό των κοινωνιών αυτών κυκλοφορούσαν αγαθά σύμφωνα με τους κανόνες που επέβαλαν οι αρχηγοί τους. Μεταξύ των κοινωνιών οι σχέσεις ήταν συνήθως εχθρικές και εμπόλεμες. Οι συστηματικές ανταλλαγές αγαθών μεταξύ των γειτονικών κοινωνιών πρέπει να προέκυψαν ως εναλλακτική λύση αποτροπής αρπακτικών επιδρομών και συγκρούσεων και ασφαλώς θα διεξήγοντο υπό την ένοπλη επίβλεψη.

Μια διαδεδομένη μορφή συναλλαγών μεταξύ αρχαϊκών κοινωνιών στην Αφρική και Ασία και για μεγάλες χρονικές περιόδους ήταν το άφωνο εμπόριο.³ Κατά την περιγραφή από τον G. Ρίγου, του αφώνου ή αοράτου εμπορίου μεταξύ δύο γειτονικών φυλών, η μία φυλή εξέθετε τα προϊόντα της σε ορισμένο σημείο των συνόρων και τα παρακολουθούσε χωρίς να φαίνεται. Η άλλη φυλή, ύστερα από εξέταση των εκθεμάτων, αντιπαρέθετε τα προϊόντα της ως αντίκρυσμα και απεσύρετο. Η πρώτη φυλή επανήρχετο, επισκοπούσε τα ανταλλάγματα και στην περίπτωση ικανοποίησής της τα παρελάμβανε και

³ Μια εξελιγμένη μορφή αφώνου εμπορίου ασκείται σήμερα στα καταστήματα ελευθέρως εξυπηρετήσεως και στις περιπτώσεις αυτομάτου διανομής αγαθών.

αποχωρούσε, οπότε τα ιδικά της εκθέματα περιήρχοντο στην άλλη φυλή, Στην περίπτωση διαφωνίας απέσυρε τα δικά της προϊόντα.

Η αποφυγή της αμέσου διαπραγματεύσεως μεταξύ των φυλών συνέβαλε στην αποτροπή των αιματηρών συγκρούσεων μεταξύ τους ή τουλάχιστον στον περιορισμό τους.

Το άφωνο εμπόριο διαδέχθηκε το κατ' εξαίρεση κανονικό εμπόριο μεταξύ των φυλών, διεξαγόμενο σε περιόδους συμφιλίωσης,

Το περιοδικό εμπόριο εμφανίζεται ως ένα βήμα συστηματοποίησης των εμπορικών συναλλαγών, αφού λειτουργούν αγορές σε τακτές χρονικές περιόδους και σε συγκεκριμένες τοποθεσίες (εμποροπανηγύρεις). Σ' αυτές ελαμβάνοντο πρόσθετα μέτρα ασφαλείας, οι δε αποστολές των εμπορευμάτων εγίνοντο ομαδοποιημένες (καραβάνια) και υπό τη συνοδεία αυστηρής φρουρήσεως. Στις εμποροπανηγύρεις κατά τη συνάντηση παραγωγών και εμπόρων με τους αγοραστές οι συναλλαγές ήταν άμεσες, ενώ κατά τις σύγχρονες εκθέσεις συνήθως παρουσιάζονται δείγματα και συγκεντρώνονται παραγγελίες για μεταγενέστερες πωλήσεις, Ακόμη δεν γίνεται λόγος για σταθερό και μόνιμο εμπόριο, εξ αιτίας των δυσκολιών προμηθείας και διαθέσεως των αγαθών στις κλειστές κοινωνίες της αυταρκειάς και ένεκα της σχετικής ανασφάλειας. Το μόνιμο και διαρκές εμπόριο εμφανίζεται με την εγκαθίδρυση συνθηκών ασφαλείας στις μεταφορές και επικοινωνίες και με την καθιέρωση τακτικών συγκοινωνιών. Ιδρύονται σταθερά καταστήματα, που ανοίγουν όλες τις ημέρες και εφοδιάζονται ομαλά με παντός είδους προϊόντα.

Το εμπόριο είχε διαδοθεί χιλιετίες προ Χριστού μεταξύ των λαών της Κίνας, των Ινδιών, της Μέσης Ανατολής και των παραμεσογείων περιοχών. Οι Φοίνικες, οι Αιγύπτιοι, οι Έλληνες με τις αποικίες τους, οι Ρωμαίοι και αργότερα το Βυζάντιο έκαναν τη μεσογειακή λεκάνη ευρεία ζώνη εμπορικών συναλλαγών.⁴ Ειδικότερα, το Βυζάντιο εγκαινίασε την εσωτερική επικοινωνία με τη Ρωσία και τη Βορειοδυτική Ευρώπη, όπου κατέληγαν προϊόντα της Κίνας και των Ινδιών. Οι κατακτήσεις των αράβων και αργότερα των Οθωμανών επί του Βυζαντίου διατάραξαν την ομαλή διεξαγωγή του εμπορίου. Οι σταυροφορίες κατά τους XI-XII μ.Χ. αιώνες αναζωογόνησαν το εμπόριο. Τα ευέλικτα ναυτιλιακά κράτη-πόλεις της Βενετίας και της Γένοβας ασκούν κατά τους XIII-XIV αιώνες εκτεταμένο εμπόριο στους κόλπους του Βυζαντίου και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, προωθώντας τα εξωτικά προϊόντα της Ανατολής δια της κεντρικής Ευρώπης προς το Λονδίνο και τις ακτές της Βαλτικής. Οι έμποροι πόλεων της Βορείου Ευρώπης συγκροτούν

⁴ Βλέπε Δασκάλου Γ. Χ. (1995) Διεθνές εμπόριο

μία συνομοσπονδία των πόλεων, γνωστή από το 1241 με το όνομα Hansen (Rives).⁵

Την ακμή της Βενετίας ανέκοψε η Λισσαβόνα στις αρχές του 16ου αιώνα με την κατοχή της Βομβάης και την αποκοπή εφοδιασμού μέσω των λιμένων Συρίας και Αλεξανδρείας. Μεταφέροντας πλέον δια θαλάσσης τα εξωτικά προϊόντα της Κίνας και των Ινδιών η Πορτογαλία τα προσέφερε στη Δυτική Ευρώπη στο 1/5 της προγενεστέρας τιμής τους.

2.2. ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Είπαμε ότι το κύριο χαρακτηριστικό του εμπορίου είναι η διαμεσολάβηση στην μετακίνηση του προϊόντος από την παραγωγή στην κατανάλωση.⁶ Η λειτουργία αυτή εκδηλώνεται με πολλούς και διάφορους τρόπους, που θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε στους εξής:

α. Με την *μ ε τ α φ ο ρ ά*. Η μεταφορά αποτελεί μία από τις κυριότερες μορφές εκδηλώσεως του εμπορίου, είτε γίνεται από την ξηρά, είτε από την θάλασσα, είτε αεροπορικά. Ως μεταφορά, βέβαια, δεν εννοούμε στην κυριολεξία μόνον την μετακίνηση του πράγματος, αλλά το σύνολο των δραστηριοτήτων που οδηγούν στην υλική αυτή μετακίνηση, καθώς, και κυρίως, την όλη οργάνωσή τους.

β. Με την *α ν ά λ η ψ η κ ι ν δ ύ ν ω ν*. Στοιχείο βασικό κάθε μορφής με την οποία εκδηλώνεται το εμπόριο είναι ο κίνδυνος. Διατρέχει κίνδυνο ο μεταφορέας, διότι κατά την μεταφορά το πράγμα μπορεί να χαθεί, να καταστραφεί ή να αλλοιωθεί. Το ίδιο συμβαίνει και με τον έμπορο, που υποχρεώνεται να φυλάξει τα εμπορεύματα στις αποθήκες του. Υπάρχει, επίσης, ο κίνδυνος να μην είναι δυνατό να διατεθεί το εμπόρευμα στο σύνολό του είτε από υπεραισιόδοξη εκτίμηση του εμπόρου είτε από αλλαγή της διάθεσης ή του γούστου του καταναλωτικού κοινού (π.χ. ρούχα, μικροαντικείμενα κ.λπ.).

⁵ βλέπε Harding (1957) Social history of English law

⁶ βλέπε ANTONIA ΠΟΥΛΑΚΟΥ-ΕΥΘΥΜΙΑΤΟΥ (1996), Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου

Τα παραδείγματα των κινδύνων που διατρέχει ένας έμπορος είναι πάμπολλα μια και η δραστηριότητά του είναι συνυφασμένη με την διακινδύνευση, είτε αυτή είναι συγκεκριμένη είτε αόριστη.

Υπάρχουν εξάλλου ορισμένες εμπορικές δραστηριότητες που έχουν ως καθεαυτό αντικείμενό τους την ανάληψη κινδύνων. Αυτό συμβαίνει κυρίως με τον ασφαλιστή αλλά σε ένα μεγάλο βαθμό και με τον τραπεζίτη.

γ. Με την παροχή πίστωσης. Ο τραπεζίτης βέβαια, διακινδυνεύει να μην ξαναπάρει τα χρήματα που δίνει στον πελάτη του, δεδομένου ότι είναι ενδεχόμενο να είναι στο μέλλον αφερέγγυος. Αυτό όμως το οποίο κυρίως αποτελεί αντικείμενο της δραστηριότητάς του, είναι η παροχή πίστωσης.

Η παροχή οικονομικής πίστωσης είναι κι αυτή από τα κυριότερα χαρακτηριστικά του εμπορίου, μια και πολλές φορές είναι αδύνατη η διακίνηση των προϊόντων χωρίς αυτή.

Πίστη, πιο απλά, είναι η εμπιστοσύνη που εμπνέει ένα πρόσωπο και που ξεκινά από την όλη προσωπικότητά του και συμπεριφορά του στις συναλλαγές, από στοιχεία, δηλαδή, όπως συνέπεια, εντιμότητα, κ.λπ.

Ο μεγαλύτερος αριθμός των εμπορικών πράξεων γίνεται με βάση αυτή την εμπιστοσύνη, επί πιστώσει όπως λέγεται.

Εμπιστοσύνη επίσης δείχνει ο καταθέτης στην Τράπεζα, η οποία με τη σειρά της δείχνει εμπιστοσύνη προς την πελατεία της, παρέχοντας δάνεια, προεξοφλώντας συναλλαγματικές, εκδίδοντας εγγυητικές επιστολές κ.λπ.

δ. Με την έμμεση διαμεσολάβηση. Η διαμεσολάβηση, που όπως είπαμε, είναι το κύριο στοιχείο του εμπορίου, εκδηλώνεται και έμμεσα με διάφορες δραστηριότητες που βοηθούν τη διεξαγωγή του εμπορίου, όπως, π.χ. η πρακτορία, η μεσιτεία, η παραγγελία.

2.3. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Αντικείμενο της εμπορικής δραστηριότητας είναι δυνατόν να είναι κάθε τι, εφόσον δεν προσκρούει από τη φύση του στην έννοια του εμπορίου.⁷ Τα ακίνητα ή εμπράγματα δικαιώματα σε ακίνητα (π.χ. υποθήκη) δεν είναι δυνατόν να θεωρηθούν ως εμπορεύματα.

Αντικείμενα του εμπορίου είναι:

⁷ βλέπε Γ.Κ.ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ (1994), Εμπορικό Δίκαιο Γ' Έκδοση

A) Κάθε κινητό πράγμα είναι δυνατόν να γίνει αντικείμενο εμπορικής δραστηριότητας, ακόμα και αν αυτή είναι παράνομη για οποιοδήποτε λόγο, π.χ. απαγορεύεται η πώληση αρχαιολογικών ευρημάτων, κ.λπ., εάν όμως αυτό συμβεί, έστω παράνομα, τα αντικείμενα αυτά θα θεωρηθούν παρόλα αυτά ως εμπορεύματα. Η έννοια των κινητών πραγμάτων είναι αυτή που μας δίνει ο Α.Κ. Πρόκειται δηλαδή για κάθε ενσώματο, αυθύπαρκτο και αυτόνομο αντικείμενο, που είναι δεκτικό εξουσιάσεως από τον άνθρωπο. Όπως είναι εξάλλου γνωστό, ως πράγματα θεωρούνται και οι φυσικές δυνάμεις ή ενέργειες, ιδιαίτερα το ηλεκτρικό ρεύμα και η θερμότητα, από τη στιγμή που περιορισθούν σε ορισμένο χώρο και κατά συνέπεια είναι δυνατόν να γίνουν αντικείμενο εξουσιάσεως. Ως κινητά ενσώματα θεωρούνται επίσης και τα αξιόγραφα π.χ. Συναλλαγματικές, Επιταγές.

B) Οι αξιώσεις (Α.Κ. 247) και απαιτήσεις ή ενοχικά δικαιώματα επί κινητού πράγματος και τα απόλυτα δικαιώματα επί άυλων αγαθών (δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας), με κύριες μορφές αντίστοιχης έννομης σχέσης την πώληση και μίσθωση. Καθώς επίσης και διάφορα άυλα αγαθά, π.χ. η επωνυμία, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, η εμπορική φήμη, η πελατεία, ο κίνδυνος, η πίστη κ.λ.π.

Γ) Το χρήμα με κύρια μορφή το έντοκο δάνειο.

Δ) Οι καθαρά μεσολαβητικές πράξεις, όπως η μεταφορά, αποθήκευση, επεξεργασία, επικοινωνία, ασφάλιση, διαφήμιση κ.α. με κύριες αντίστοιχες έννομες σχέσεις τη μίσθωση έργου (Α.Κ. 681), τη μίσθωση υπηρεσιών (Α.Κ. 648, 676), την ασφάλιση (ΕμπΝ 189) Τέλος, δεν θα πρέπει να ξεχάσουμε και την ε ρ γ α σ ί α, η οποία γίνεται αντικείμενο εμπορικής δραστηριότητας και μάλιστα θεμιτά, παρά το γεγονός ότι, κατ' επανάληψη, έχει ακουσθεί και διακηρυχθεί ότι δεν πρέπει η εργασία του ανθρώπου να είναι αντικείμενο εκμετάλλευσης. Παράδειγμα εμπόρου που έχει ως αντικείμενο εμπορίας την εργασία άλλων είναι ο θεατρικός επιχειρηματίας. Πρόνοια πάντως λαμβάνεται, και αν ακόμη η εργασία αποτελεί αντικείμενο εμπορίου, τουλάχιστο να μη γίνεται και αντικείμενο εκμετάλλευσης.

Για να είναι μια μεσολαβητική σχέση εμπορική, πρέπει να υπάρχει και το στοιχείο το ανταλλάγματος, ήτοι η αντιπαροχή σε χρήμα ή σε είδος. Οι δωρεές συνεπώς και οι άλλες ανιδιοτελείς έννομες σχέσεις (άτοκο δάνειο κ.λ.π.) δεν αποτελούν εμπόριο.

Τέλος για να υπάρχει εμπόριο, πρέπει οι μεσολαβητικές σχέσεις να είναι εκούσιες, να ενεργούνται δηλαδή με τη θέληση του μεσολαβητή, γι' αυτό και οι εμπορικές αυτές έννομες σχέσεις λέγονται εμπορικές πράξεις.

2.4. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Η διαμεσολάβηση αυτή στην μετακίνηση αγαθών από την παραγωγή στην κατανάλωση παίρνει διάφορες μορφές, ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες, που οδηγούν στην διάκριση διαφόρων ειδών εμπορίου, μερικές από τις οποίες είναι:

Α) Επιτόπιο-διατόπιο εμπόριο, με κριτήριο τον τόπο όπου πραγματοποιείται η διαμεσολάβηση. Επιτόπιο ονομάζεται το εμπόριο που διεξάγεται σε έναν και τον αυτό τόπο, ενώ διατόπιο ή εμπόριο αποστολών έχουμε όταν το εμπόρευμα αποστέλλεται σε τόπο διαφορετικό από της παραγωγής του.

Β) Χονδρικό – Λιανικό εμπόριο. Το κριτήριο της διάκρισης αυτής είναι τα πρόσωπα μεταξύ των οποίων γίνεται η κυκλοφορία των αγαθών και όχι η ποσότητα των εμπορευμάτων όπως θα μπορούσε κανείς ίσως να υποθέσει. Το χονδρικό δηλαδή εμπόριο διεξάγεται μεταξύ εμπόρων, ενώ το λιανικό μεταξύ εμπόρων και καταναλωτών.

Γ) Κυρίως εμπόριο και βιομηχανία. Αυτό το οποίο μας ενδιαφέρει στην περίπτωση αυτή είναι το εάν το εμπόρευμα μεταφέρεται χωρίς επεξεργασία στην κατανάλωση ή εάν αντίθετα υφίσταται κάποια μικρή ή μεγάλη επεξεργασία.

Στην πρώτη περίπτωση έχουμε το κυρίως εμπόριο. Στην δεύτερη μιλούμε για βιομηχανία, εάν η επεξεργασία έγινε με μέσα μηχανικά, ή βιοτεχνία αν έγινε με χέρια ανθρώπινα.

Δ) Μεγαλεμπόριο - μικρεμπόριο. Ανάλογα κυρίως με τα κεφάλαια τα οποία διακινδυνεύονται κατά την διεξαγωγή του αλλά και την ευρύτητα του κύκλου των καταναλωτών στους οποίους ο έμπορος επιθυμεί, προσπαθεί και έχει την δυνατότητα να διαθέσει τα προϊόντα που αποτελούν το αντικείμενο της εμπορίας του.

Ε) Χερσαίο – θαλάσσιο εμπόριο. Ανάλογα με το αν διεξάγεται στην ξηρά ή κατά κύριο λόγο στην θάλασσα. Η διάκριση αυτή έγινε αρχικά από το άρθρο 3 του Β.Δ. της 2/14.5.1835 "περί αρμοδιότητος εμποροδικείων" που, όπως θα δούμε, καθορίζει ποιες είναι οι εμπορικές πράξεις (στο άρθρο 2 όσον αφορά

τις πράξεις του χερσαίου εμπορίου). Ήδη το θαλάσσιο εμπόριο ρυθμίζεται από τον Κώδικα Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου (εν μέρει και από τον Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου).

Στ) Εσωτερικό – Εξωτερικό εμπόριο.

Εσωτερικό λέγεται το εμπόριο που διεξάγεται μέσα στα όρια ενός συγκεκριμένου κράτους, δηλαδή αφορά στην εσωτερική αγορά

Εξωτερικό λέγεται το εμπόριο που έχει ως αντικείμενο τις εμπορικές συναλλαγές μιας χώρας με άλλη ξένη χώρα, δηλ. συνδέει στην εσωτερική αγορά με αγορά ή αγορές του εξωτερικού.

Είναι προφανές ότι το εξωτερικό εμπόριο έχει ζωτική σημασία για την εθνική μας οικονομία.

Τόσο για τον λόγο αυτό όσο και από το γεγονός ότι πολλά θέματα που το αφορούν αντιμετωπίζονται με διεθνείς συμβάσεις, οι οποίες βέβαια δεσμεύουν τη χώρα μας από τη στιγμή που τις κυρώσει, το Κράτος επεμβαίνει νομοθετικά για τη ρύθμισή του σε μεγαλύτερη κλίμακα απ' όσο επεμβαίνει στο εσωτερικό εμπόριο.

Πάντως, και σ' αυτό το τελευταίο οι νομοθετικοί περιορισμοί και ρυθμίσεις από το κράτος είναι πολυπληθέστατοι, σε τέτοιο μάλιστα βαθμό που υποστηρίζεται ότι υπάρχει τάση δημοσιοποίησης του εμπορικού δικαίου.⁸

⁸ βλέπε Χολέβας Χ. Γιάννης, Διεθνείς εμπορικές σχέσεις – Διεθνές εμπόριο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

3.1. ΠΩΣ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΙΟ ΣΚΟΠΟ ΕΠΙΔΙΩΚΕΙ

Η ζωή των ανθρώπων δεν παρουσίασε από την αρχή την εικόνα, που παρουσιάζει σήμερα. Η σημερινή κοινωνική οργάνωση είναι αποτέλεσμα μακρόχρονης και πολύπλοκης εξέλιξης. Οι άνθρωποι, όπως είναι γνωστό, ζούσαν στην αρχή σε άγρια και ημιάγρια κατάσταση, όπως σήμερα τα άγρια ζώα, ασχολούνταν με την περισυλλογή καρπών, το κυνήγι και το ψάρεμα. Κυνηγούσαν κάθε είδους ζώα με πρωτόγονα μέσα. Πολλές φορές μάλιστα δεν δίσταζαν να χορτάσουν την πείνα τους και με ωμές σάρκες των ζώων. Άλλοτε πάλι συνεργάζονταν πολλοί άνθρωποι μαζί και επιτίθεντο εναντίον μεγάλων άγριων ζώων, τα οποία δεν μπορούσαν να καταβάλλουν μόνοι τους χωριστά ή εναντίον ομάδας (αγέλης) ζώων, οπότε παρουσιαζόταν το φαινόμενο της πραγματικής πάλης αγέλης ανθρώπων εναντίον αγέλης ζώων. Είναι η πρώτη μορφή συνεργασίας ανθρώπου με άνθρωπο, η οποία με την επίτευξη του σκοπού ή την απομάκρυνση του κινδύνου διαλυόταν, για να επικρατήσει το **δίκαιο του ισχυροτέρου**, ήτοι το δίκαιο εκείνο κατά το οποίο ο ισχυρότερος άνθρωπος ήταν σε θέση ν'αρπάζει τους καρπούς και τα ζώα των άλλων ανθρώπων, χωρίς να υπολογίζει τις προσπάθειες και τις θυσίες, που

κατέβαλαν, για να τ' αποκτήσουν.

Αυτό όμως δεν μπορούσε να διαρκέσει για πολύ χρόνο. Ο άνθρωπος, προικισμένος με νου και λογικό, άρχισε με την πάροδο του χρόνου να κάνει διάκριση μεταξύ των καλών και κακών πράξεων, των ηθικών και ανήθικων, των ωφέλιμων και των επιζήμιων και επιθυμούσε, για να εξασφαλίσει την αρμονική συμβίωση με τους συνανθρώπους του, να πράττει πάντοτε τις καλές, τις ηθικές και τις ωφέλιμες πράξεις και ν' αποφεύγει τις κακές και επιζήμιες.

Αυτό έκαναν όλοι και το τηρούσαν τόσο οι ίδιοι, όσο και οι απόγονοί τους. Τοιουτοτρόπως άρχισε να υποχωρεί η αρχή του δικαίου του ισχυροτέρου και να καθιερώνεται και να συστηματοποιείται η έννοια της ηθικής, η έννοια δηλαδή εκείνη κατά την οποία ο άνθρωπος πρέπει να κάνει πάντοτε το καλό, το ηθικό και το ωφέλιμο. Η έννοια αυτή με τη μακροχρόνια και ομοιόμορφη άσκηση καθιερώθηκε στη συνείδηση του λαού και απέβλεπε στην αρμονική συμβίωση και την ευδαιμονία των ανθρώπων.

Οι κανόνες όμως της ηθικής δεν ήσαν υποχρεωτικοί, αφού δεν προέβλεπαν νομικές κυρώσεις, ήτοι τιμωρίες σ' εκείνους που δεν ήθελαν να συμμορφωθούν μ' αυτούς, αλλά στηρίζονταν στην καλή θέληση και τη συνείδηση των ανθρώπων. Όπως ήταν επόμενο οι κανόνες αυτοί της ηθικής μόνο μέχρι ενός σημείου εξέλιξης ήσαν εξυπηρετικοί. Πέρα από το σημείο αυτό ήσαν ακατάλληλοι, γιατί ο άνθρωπος άρχισε να διαφοροποιείται και μπροστά στη βιοτική μέριμνα άρχισε να υποχωρεί και να παρακάμπτει τη φωνή της συνείδησης αδιαφορώντας για την αρμονική του συμβίωση.

Τότε ακριβώς αναγκάστηκε να επέμβει το κράτος και να θεσπίσει κανόνες Δικαίου⁹ υποχρεωτικούς για όλους τους υπηκόους και να καθορίσει από πριν τις τιμωρίες σ' εκείνους, που δεν θα ήθελαν να συμμορφωθούν μ' αυτούς. Έτσι παράλληλα με την Ηθική δημιουργήθηκε και το Δίκαιο, ήτοι το σύνολο των υποχρεωτικών κανόνων, που διέπουν τις σχέσεις των ανθρώπων, οι οποίοι ζουν στην ίδια κοινωνία. Η δημιουργία βέβαια του δικαίου, αντίθετα με την Ηθική, προϋποθέτει οργάνωση της κοινωνίας των ανθρώπων σε κράτος.

⁹ βλέπε Γ.Κ.ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ (1994), Εμπορικό δίκαιο, Γ' Έκδοση

3.2. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Εμπορικό δίκαιο καλείται το σύνολο των νομικών κανόνων, οι οποίοι διέπουν τις εμπορικές πράξεις και τους εμπόρους. Είναι το δίκαιο εκείνο, το οποίο ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των εμπόρων, καθορίζει τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις τους έναντι της Πολιτείας και των άλλων ανθρώπων, κατοχυρώνει αυτούς από τους κακής πίστης οφειλέτες και διευκολύνει τις συναλλαγές.

Το Εμπορικό δίκαιο είναι το δίκαιο των μεσολαβητικών υπηρεσιών στην οικονομία, των πράξεων δηλαδή που μεσολαβούν μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης.¹⁰ Οι μεσολαβητικές αυτές υπηρεσίες διακρίνονται ως εξής:

α) Χρονική μεσολάβηση υπάρχει, όταν δεν συμπίπτει ο χρόνος της παραγωγής με το χρόνο της κατανάλωσης. Παραγωγή σιταριού τον Ιούλιο και κατανάλωση σ' ολόκληρο το χρόνο. Το εμπόριο εξοφλεί τον παραγωγό πριν από την κατανάλωση, εφοδιάζει τον καταναλωτή μετά την παραγωγή, αποθηκεύει και περιμένει.

β) Ποσοτική μεσολάβηση, όταν δεν συμπίπτει ο όγκος της παραγωγής με τον όγκο της κατανάλωσης. Η γεωργική ή μεταλλευτική παραγωγή (καπνός, βωξίτης) είναι μικρότερη ή μεγαλύτερη από την κατανάλωση (τσιγάρα, αλουμινίου). Το εμπόριο απορροφά τη μεγάλη παραγωγή και την διαθέτει στους πολλούς μικρούς καταναλωτές, απορροφά τη μικρή παραγωγή και την διαθέτει στο μεγάλο καταναλωτή, διανέμει ή συγκεντρώνει.

γ) Τοπική μεσολάβηση υπάρχει, όταν δεν συμπίπτουν οι τόποι παραγωγής (σύκα Καλαμάτας) και κατανάλωσης (Μακεδονία). Το εμπόριο μεταφέρει αυτούσια την παραγωγή στην κατανάλωση ή συναλλάσσεται σε πολλούς τόπους.

δ) Ειδολογική ή ποιοτική μεσολάβηση μεταξύ βέβαια παραγωγής και κατανάλωσης υπάρχει, όταν δεν συμπίπτει η μορφή της παραγωγής του αγαθού με τη μορφή της κατανάλωσής του. (επεξεργασία βαμβακιού σε νήμα και του νήματος σε ύφασμα ή η διαλογή και συσκευασία φρούτων κ.λ.π.). Η επεξεργασία ή η διαλογή επιτυγχάνεται από το εμπόριο, το οποίο μεσολαβεί μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης.

ε) Επικοινωνιακή μεσολάβηση, όταν ο έμπορος μεταφέρει στον παραγωγό τις επιθυμίες της κατανάλωσης κι αυτός με τη σειρά του προσαρμόζει την

¹⁰ βλέπε Α. Ν. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ (1984), Εγχειρίδιο εμπορικού δικαίου

παραγωγή του προς τις επιθυμίες αυτές ή όταν ο έμπορος με τη διαφήμιση διευρύνει τον κύκλο της αγοράς του προϊόντος

στ) Επικοινωνική διαμεσολάβηση υπάρχει όταν ατομικά ομοειδή συμφέροντα δεν μπορούν να δημιουργήσουν κοινωνίες κινδύνων, δηλαδή να μεταθέσουν οικονομικά ατομικούς κινδύνους στο σύνολο.

στ) Οργανωτική μεσολάβηση και λειτουργική, όταν ο έμπορος, ο κύριος μεσολαβητής μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης, αναθέτει σε άλλο πρόσωπο, στο μεσίτη, τον πράκτορα ή τον αντιπρόσωπό του την εργασία της μεσολάβησης.

3.3. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το εμπορικό δίκαιο αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους κλάδους του ιδιωτικού δικαίου, τον σημαντικότερο μετά το αστικό δίκαιο.

Έχει μάλιστα υποστηριχθεί ότι το αστικό και το εμπορικό δίκαιο αποτελούν ένα κλάδο, κυρίως διότι οι περισσότεροι από τους θεσμούς και τις σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα στα πλαίσια του Εμπορίου, προβλέπονται και ρυθμίζονται κατά βάση από το αστικό δίκαιο, π.χ. πώληση, ενέχυρο, παρακαταθήκη κ.λ.π. Ορισμένες χώρες που υιοθέτησαν την άποψη αυτή συμπεριέλαβαν και τους δύο κλάδους σε ένα κώδικα. Πρέπει εντούτοις να σημειωθεί ότι αποτελούν μειοψηφία.

Η αντίθετη άποψη που υποστηρίζει την αυτονομία του εμπορικού δικαίου σε σχέση με το αστικό, είχε μεγαλύτερη απήχηση και υιοθετήθηκε από τις περισσότερες χώρες, ανάμεσα στις οποίες είναι και η Ελλάδα, που αντιμετώπισαν το εμπορικό δίκαιο ως ένα ξεχωριστό κλάδο.¹¹

Είναι βέβαια γεγονός, ότι το εμπορικό δίκαιο διέπεται από αρχές που ιδιάζουν σ' αυτό και οφείλονται στη φύση των σχέσεων που συνάπτει ένας έμπορος, υποχρεωμένος να προχωρήσει στην λήψη αποφάσεων πολύ γρηγορότερα απ' ότι επιτρέπεται ή ακόμη και επιβάλλεται από την αστική νο-

¹¹ βλέπε ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΟΥΛΑΚΟΥ-ΕΥΘΥΜΙΑΤΟΥ (1996), Στοιχεία εμπορικού δικαίου

μοθεσία. Αντίστροφα, κυρίως για τον λόγο αυτό, παράλληλα με την ταχύτητα στην κατάρτιση και απόδειξη των συναλλαγών, απαιτείται μεγαλύτερη αυστηρότητα και ασφάλεια στην εκτέλεσή τους. Έτσι, έχουν αναπτυχθεί θεσμοί π.χ. τα αξιόγραφα και διαδικασίες π.χ. παραδεκτό της εμμάρτυρης απόδειξης σε μια εμπορική υπόθεση σε κάθε περίπτωση, που είναι ξένες στην αστική μας νομοθεσία.

Πάντως, είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση η μεγάλη σχέση που έχουν οι δύο κλάδοι μεταξύ τους και η επίδραση του ενός στον άλλο. Θεσμοί, όπως είπαμε, του εμπορικού δικαίου έχουν τις ρίζες τους και ρυθμίζονται κατά βάση από τις διατάξεις του Α.Κ., ενώ άλλοι έχουν εισέλθει στις συναλλαγές της αστικής ζωής, π.χ. η ασφάλιση.

Το ίδιο αναμφισβήτητο είναι και τα δύο παρακάτω γεγονότα. Το αστικό δίκαιο συμπληρώνει τα κενά του εμπορικού δικαίου με τις διατάξεις του. Ενώ το εμπορικό δίκαιο, από την πλευρά του, επηρεάζει το αστικό με πολλές από τις αρχές του, όπως είναι η επιείκεια και η ευκαμψία.

3.4. ΣΧΕΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Το εμπορικό δίκαιο είναι κλάδος του ιδιωτικού δικαίου διότι ρυθμίζει σχέσεις μεταξύ ισότιμων προσώπων, δηλαδή προσώπων που δεν ασκούν δημόσια εξουσία. Εντούτοις, αρκετοί κανόνες του εμπορικού δικαίου είναι δημοσίου δικαίου, όπως π.χ. οι κανόνες που ρυθμίζουν την κρατική εποπτεία επί των ανωνύμων εταιριών, την πτώχευση του εμπόρου, το σήμα των προϊόντων, κ.λπ. Σκοπός των κανόνων αυτών είναι η προστασία των συναλλασσομένων και του γενικότερου οικονομικού συμφέροντος.¹²

3.5. ΣΧΕΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Τόσο η οικονομική όσο και η νομική επιστήμη ερευνούν την κοινωνική ζωή του ανθρώπου, η μεν πρώτη κάτω από το πρίσμα της παραγωγής και διανομής των οικονομικών αγαθών η δε δεύτερη κάτω από το πρίσμα του νομικά επιτρεπτού.

¹² βλέπε Κίμων Π. Αλεξόπουλος (1999), Στοιχεία εμπορικού δικαίου, Α Έκδοση

Συγκεκριμένα, η οικονομική επιστήμη ερευνά την οικονομική ζωή του ανθρώπου, και προτείνει λύσεις στα εξής βασικά ερωτήματα: Ποια αγαθά θα παραχθούν, με ποιο τρόπο και σε τι ποσότητες, πώς θα γίνει η διανομή των αγαθών αυτών στα μέλη της κοινωνίας και πώς θα αναπτυχθεί οικονομικά μια κοινωνία. Από την άλλη πλευρά, το εμπορικό δίκαιο προσφέρει στην οικονομία τους απαραίτητους νομικούς κανόνες (ή νομικούς θεσμούς) με τους οποίους θα υλοποιηθούν οι λύσεις των οικονομικών προβλημάτων.

3.6. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Περιεχόμενο του εμπορικού δικαίου αποτελούν τα θέματα που ρυθμίζονται από τον Εμπορικό Νόμο και τα διάφορα μεταγενέστερα συμπληρωματικά νομοθετήματα. Όλα αυτά, ή σχεδόν όλα, μαζί με τον αρχικό Εμπορικό Νόμο, απαρτίζουν τον Εμπορικό μας Κώδικα, ή Εμπορικό Νόμο, με την πλατύτερη όμως έννοιά του.¹³ Πιο συγκεκριμένα, το εμπορικό δίκαιο καλύπτει τους παρακάτω τομείς:

A. Γενικό Μέρος

Το Γενικό Μέρος που αποτελεί τη βάση του όλου Εμπορικού Δικαίου, συμπεριλαμβάνει κατ' αρχή την ανάλυση των θεμελιωδών εννοιών του Εμπορίου και των Εμπορικών Πράξεων, διάκριση, όπως είδαμε, με τεράστια σημασία για το σύστημα Εμπορικού Δικαίου μιας χώρας.

Επίσης στο γενικό μέρος εξετάζονται τα θέματα που αφορούν την οργάνωση τόσο του εμπορίου όσο και του εμπορικού επαγγέλματος (επιμελητήρια, γενικές αποθήκες, χρηματιστήρια, κ.λ.π.), τα εμπορικά βιβλία και συχνά τις εμπορικές συμβάσεις.

B. Ειδικό Μέρος

Το ειδικό μέρος καλύπτει την νομοθεσία που αφορά αφενός την προστασία της επιχείρησης και αφετέρου τη σχετική με τομείς της εμπορικής δραστηριότητας που έχουν αναπτυχθεί σε βαθμό που να έχουν τύχει ιδιαίτερης ρύθμισης, με ειδικά κατά κανόνα νομοθετήματα. Συμπεριλαμβάνει,

¹³ βλέπε ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΟΥΛΑΚΟΥ-ΕΥΘΥΜΙΑΤΟΥ, (1996) Στοιχεία εμπορικού δικαίου

δηλαδή, το δίκαιο της προστασίας της Εμπορικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, το Εταιρικό Δίκαιο, το Δίκαιο των Αξιογράφων, το Ασφαλιστικό, το Πτωχευτικό και το Ναυτικό Δίκαιο, από τους κόλπους του οποίου ξεπήδησε το Αεροπορικό Δίκαιο, που ακόμη εντούτοις δεν αποτελεί αυτόνομο κλάδο, όπως οι προηγούμενοι. Ειδικότερα:

α) Π ρ ο σ τ α σ ί α ε μ π ο ρ ι κ ή ς κ α ι β ι ο μ η χ α ν ι κ ή ς ιδιοκτησίας

Τα θέματα που εξετάζονται αφορούν την επιχείρηση - εμπορική και βιομηχανική - και την προστασία της, η οποία ανάγεται ουσιαστικά στην προστασία της εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η έννοια αυτή καλύπτει τόσο τα διακριτικά γνωρίσματα μιας επιχείρησης (σήμα, επωνυμία, διακριτικό τίτλο, κ.λπ.), και φυσικά την προστασία τους, όσο τα σχετικά με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, όσο τέλος, και κυρίως, τον ανταγωνισμό, τόσο ελεύθερο όσο και αθέμιτο.

β) Ε τ α ι ρ ι κ ό Δ ί κ α ι ο

Ο κλάδος αυτός μέχρι σχετικά πρόσφατα συνεξεταζόταν με το Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου, του οποίου αποτελούσε τμήμα, μια και σ' αυτό, όπως είδαμε, συμπεριλαμβάνονται πολλά από τα θέματα που αφορούν τις επιχειρήσεις. Λόγω όμως της τεράστιας ανάπτυξης του έχει αποκτήσει αυτονομία και μελετάται χωριστά από το Γενικό Εμπορικό και την οργάνωση και προστασία του εμπορίου και των επιχειρήσεων. Περιεχόμενό του είναι η νομοθεσία που αφορά τις εμπορικές εταιρίες, τις συμβάσεις δηλαδή εκείνες μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων (φυσικών ή νομικών) που με κοινές εισφορές επιδιώκουν κοινό σκοπό, που στην περίπτωση μας των εμπορικών εταιριών, είναι κερδοσκοπικός. Μια εταιρία μπορεί βέβαια να είναι εμπορική όχι μόνον εξαιτίας του εμπορικού σκοπού που επιδιώκει, αλλά απλά και μόνον λόγω του τύπου της, μια και ο νόμος ορισμένες μορφές εταιριών τις χαρακτηρίζει ως εμπορικές, όταν περιβληθούν συγκεκριμένο νομικό τύπο. Πρόκειται για τις Ανώνυμες Εταιρίες, τις Εταιρίες Περιορισμένης Ευθύνης και τους Συνεταιρισμούς.

γ) Α ξ ι ό γ ρ α φ α

Πρόκειται για μια κατηγορία ιδιόρρυθμων εγγράφων με πολύ μεγάλη σημασία για τις συναλλακτικές σχέσεις και κατά συνέπεια για το εμπόριο. Τα

έγγραφα αυτά ταυτίζονται σε τέτοιο βαθμό, με το δίκαιο το οποίο ενσωματώνουν, που για να ασκήσει ή να μεταβιβάσει κανείς το δικαίωμα αυτό, πρέπει να κατέχει οπωσδήποτε το αντίστοιχο έγγραφο. Τα κυριότερα από αυτά είναι η συναλλαγματική, η επιταγή, το γραμμάτιο εις διαταγή, το αποθετήριο, η μετοχή της Ανώνυμης Εταιρίας, η φορτωτική.

δ) Π τ ω χ ε υ τ ι κ ό δ ί κ α ι ο

Περιεχόμενο του κλάδου αυτού είναι όλες οι διατάξεις που αφορούν την πτώχευση, την ειδική δηλαδή νομική κατάσταση στην οποία κηρύσσεται ένας έμπορος που έπαυσε τις πληρωμές του. Είναι ειδικότερα ένα σύνολο από ρυθμίσεις που τείνουν στον καλύτερο δυνατό συνδυασμό της ικανοποίησης των πιστωτών με την παράλληλη προστασία του εμπόρου, με στόχο την αποκατάσταση του εμπόρου που ατύχησε, με την προϋπόθεση βέβαια ότι δεν υπήρξε στο ελάχιστο δόλος, από την πλευρά του. Στην περίπτωση αυτή έχουμε ποινικό πλέον αδίκημα, τη χρεοκοπία, απλή ή δόλια, ανάλογα με την σοβαρότητα του αδικήματος, που καθορίζεται και τιμωρείται με βάση τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και πρόκειται για κατάσταση που διαφέρει από την πτώχευση, αν και στην καθομιλουμένη συχνά ταυτίζουμε τους δύο όρους.

ε) Α σ φ α λ ι σ τ ι κ ό δ ί κ α ι ο

Τεράστια ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες πήρε και το ασφαλιστικό δίκαιο, το οποίο αρχικά ανήκε στο γενικό μέρος του εμπορικού δικαίου. Η μεγάλη εξέλιξη όμως του κλάδου αυτού είχε ως συνέπεια την αυτοτέλειά του. Ρυθμίζει την δραστηριότητα που έχει ως αντικείμενο την αντιμετώπιση και κάλυψη κινδύνων που είναι ενδεχόμενο να συμβούν μελλοντικά στα μέλη ενός κοινωνικού συνόλου, με την οικονομική συνεισφορά του ίδιου αυτού κοινωνικού συνόλου, που παρέχεται σε στάδιο ήδη προηγούμενο της επέλευσης της ασφαλιστικής περίπτωσης, του ζημιογόνου δηλαδή γεγονότος. Η ασφάλιση μπορεί να είναι είτε κοινωνική, οπότε αναλαμβάνεται από τα Κράτη ή διάφορους Οργανισμούς Δημοσίου Δικαίου, είτε ιδιωτική, που διέπεται από τους κανόνες του Εμπορικού Δικαίου και κατά συνέπεια είναι η μόνη που μας ενδιαφέρει από τη σκοπιά του Δικαίου. Ο ασφαλιστικός νόμος 2496/1997 και το π.δ. 252/1996 για την εναρμόνιση του δικαίου της ασφαλιστικής επιχείρησης στις τελευταίες Κοινοτικές Οδηγίες επέφεραν τις βασικότερες εξελίξεις στο χώρο του ασφαλιστικού δικαίου. Ο ασφαλιστικός νόμος είναι ένα ειδικό νομοθέτημα ανεξάρτητο από τον εμπορικό κώδικα.

στ) Ναυτικό Δίκαιο

Τέλος, στον χώρο του Εμπορικού Δικαίου ανήκει και το Ναυτικό Δίκαιο, βεβαίως το Ιδιωτικό. Και το Ναυτικό δηλαδή Δίκαιο, χωρίζεται σε Δημόσιο και Ιδιωτικό. Το πρώτο περιέχεται κατά κύριο λόγο στον Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου (ν.δ. 187 της 1/3.10.1973). Το δεύτερο, το οποίο αρχικά ρυθμιζόταν από το δεύτερο βιβλίο του εμπορικού νόμου "περί θαλασσίου εμπορίου" περιέχεται, στο μεγαλύτερο μέρος του, στον Κώδικα Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου (ΚΝΙΔ) ν. 3816 της 28.2.1958). Το δίκαιο αυτό ρυθμίζει κυρίως, όπως είναι φανερό, τις σχέσεις που δημιουργούνται από την θαλάσσια εμπορία. Με άλλα λόγια, καλύπτει την μεταφορά προσώπων ή πραγμάτων από τη θάλασσα, την απόκτηση πλοίου και την ναυτική υποθήκη, τη ναύλωση, την σύγκρουση πλοίων, την επιθαλάσσια αρωγή, την ναυτική ασφάλιση κ.λπ.

ζ) Αεροπορικό δίκαιο

Τέλος, το συναφές προς το ναυτικό αεροπορικό δίκαιο τόσο ως δίκαιο αεροπορικής μεταφοράς όσο και ως δίκαιο αεροσκάφους.

3.7. ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Το Εμπορικό δίκαιο είναι αναγκαίο να υπάρχει ως ιδιαίτερο ειδικό ιδιωτικό δίκαιο των μεσολαβητικών εμπορικών πράξεων και επαγγελμάτων για τους εξής λόγους:

1. Το Αστικό Δίκαιο, με την τυπικότητα που το διακρίνει, είναι ανεπαρκές να διευκολύνει τα διαμεσολαβητικά επαγγέλματα και να προστατεύσει τους συναλλασσόμενους. Έχει δε παρατηρηθεί ότι όσο αυστηρότερο και στενότερο είναι το αστικό δίκαιο, τόσο και εντονότερα προβάλλεται η ανάγκη ύπαρξης ιδιαίτερου εμπορικού δικαίου, ενώ αντιθέτως στις αγγλοσαξονικές χώρες, όπου το αστικό δίκαιο είναι ευρύ, καθίσταται μικρότερη ανάγκη ύπαρξης ιδιαίτερου δικαίου, του Εμπορικού.

2. Τα νομικά πρόσωπα, που προβλέπονται από τον Αστικό Κώδικα (Α.Κ.),

δεν μπορούν ν' ασκήσουν εμπόριο ούτε και να προστατεύσουν τα μέλη τους από τις συνέπειες της εμπορικής τους δράσης, όπως γίνεται με τις ομόρρυθμες εταιρίες, τις ετερόρρυθμες, τις ανώνυμες κ.λ.π. Το σωματείο π.χ. δεν μπορεί να έχει κερδοσκοπικό σκοπό, ούτε να μοιράζει κέρδη στα μέλη του.

3. Οι εμπορικές συναλλαγές εκτελούνται με ταχύτητα, την οποία δεν μπορεί να παρακολουθήσει το αστικό δίκαιο και ακόμη το αστικό δίκαιο δεν γνωρίζει τα αξιόγραφα στη διαταγή και τα ανώνυμα, όπως π.χ. τη φορτωτική, ενώ το εμπορικό δίκαιο, στηριζόμενο στην καλή πίστη, προστατεύει. όποιον αποκτήσει κινητό πράγμα.

4. Το αστικό δίκαιο δεν προβλέπει αύξηση ευθύνης των συναλλασσομένων, όπως η ευθύνη του εκδότη ή του οπισθογράφου της συναλλαγματικής ή του ετερόρρυθμου εταίρου, που δέχεται να δώσει το όνομά του στην επωνυμία Κ.Ο.Κ., ενώ το εμπορικό δίκαιο προβλέπει τέτοια αύξηση.

5. Τα δικαιώματα προσωπικότητας, όπως είναι το εμπορικό σήμα, η επωνυμία, η ευρεσιτεχνία κ.λ.π. όχι μόνο προστατεύονται από το εμπορικό δίκαιο, αλλά και μεταβιβάζονται, ενώ το αστικό δίκαιο δεν προβλέπει τέτοια μεταβίβαση.¹⁴

6. Το αστικό δίκαιο δεν προβλέπει δημοσιότητα στις συναλλαγές (δημοσιότητα στη σύναψη ενοχικών συμβάσεων), ενώ αντιθέτως το εμπορικό δίκαιο ιδρύει ειδικούς θεσμούς, όπως τα χρηματιστήρια αξιών και εμπορευμάτων, για να ενισχύσει τη δημοσιότητα αυτή και επιβάλλει τη δημοσίευση ισολογισμού σε ορισμένες επιχειρήσεις και

7. Το αστικό δίκαιο δεν επιβάλλει καμιά υποχρέωση σε επαγγελματική τάξη, ενώ αντιθέτως το εμπορικό δίκαιο επιβάλλει στους εμπόρους την τήρηση εμπορικών βιβλίων και τη δημοσίευση προσωπικών περιστατικών του εμπόρου σε δημόσια βιβλία.

3.8. ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Α. Οι σκοποί του εμπορικού δικαίου¹⁵, *όσον αφορά το δίκαιο των εμπόρων*, είναι οι εξής:

1) Η διεύρυνση της έννοιας του εμπόρου, ώστε ούτε όλη η οικονομική του δραστηριότητα να χαρακτηρίζεται ως εμπορική, αλλά ούτε και η μεσολαβητική οικονομία να μένει έξω από την έννοια αυτή.

Τέτοιες διατάξεις είναι πολλές, ενδεικτικά αναφέρουμε τις διατάξεις, που

¹⁴ βλέπε Λ. Ν. Γεωργακόπουλου (1984), Εγχειρίδιο εμπορικού δικαίου

¹⁵ βλέπε Γ.Κ.ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ (1994), Εμπορικό δίκαιο, Γ' Έκδοση

αφορούν τον αποκλεισμό των ακινήτων από το εμπόριο, το ασυμβίβαστο του εμπορικού επαγγέλματος με άλλα επαγγέλματα, τη συμμετοχή προσώπου στην ετερόρρυθμη εταιρία ή στην ανώνυμη χωρίς να καθίσταται για το λόγο αυτό έμπορος κ.α.

2) Η ομαδοποίηση της εμπορικής δραστηριότητας και ο περιορισμός των κινδύνων με τη δημιουργία εμπορικών εταιριών και ιδίως ανώνυμων, οι οποίες επιτρέπουν τη συγκέντρωση μεγάλων κεφαλαίων και τον περιορισμό της ευθύνης των εταίρων.

3) Η ενίσχυση της αξιοπιστίας του εμπόρου με τη σύσταση εταιριών και τη χρησιμοποίηση αξιογράφων. Ακόμη ενισχύεται η πίστη του εμπόρου με την τοκοφόρα των εμπορικών χρεών εμπόρου προς έμπορο, με την προσωπική κράτηση του εμπόρου για εμπορικά χρέη, με την απόδειξη ύπαρξης απαίτησης με μάρτυρες κ.α.

4) Η εμπορευματοποίηση της προσωπικότητας του εμπόρου, ο οποίος μπορεί να εκποιεί την επωνυμία του και το σήμα του ή την ευρεσιτεχνία του. Βέβαια δικαιούχος σήματος και ευρεσιτεχνίας μπορεί να είναι και μη έμπορος, αλλά η κύρια χρήση τους ανήκει στο εμπόριο.

5) Η ηθική εξύψωση του εμπορικού επαγγέλματος, η οποία επιτυγχάνεται με την απαγόρευση του ανήθικου εμπορικού ανταγωνισμού, την εγγραφή των εμπόρων στα μητρώα των επιμελητηρίων και των εταιριών στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, η διαμαρτύρηση των αξιογράφων σε διαταγή και η αφαίρεση της ιδιότητας του εμπόρου από τον πτωχεύσαντα και

6) Η διάσωση της επιχείρησης με την εξυγίανσή της κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, που είναι υποχρεωτικές και για τον έμπορο και για τους δανειστές. Είναι ο πρόσφατος σκοπός του εμπορικού δικαίου και αφορά τις προβληματικές επιχειρήσεις, για να αποφύγουν την καταστροφή και να διατηρήσουν την παραγωγική και εργοδοτική τους ικανότητα.

Β. Οι σκοποί του εμπορικού δικαίου, όσον αφορά το δίκαιο των εμπορικών πράξεων, είναι οι εξής:

1) Η εξειδίκευση των μορφών συναλλαγής. Εκτός από την κοινή ή τη συνηθισμένη πώληση σήμερα έχουμε και εξειδικευμένες μορφές συναλλαγής με τη μεσολάβηση της τράπεζας ή του χρηματιστηρίου, την πώληση με δόσεις, την παραγγελία, τη μεταφορά, την αποθήκευση στις γενικές αποθήκες, την ασφάλιση κ.λ.π.

2) Η ενίσχυση της πίστης, η οποία επιτυγχάνεται με τη χρησιμοποίηση των αξιογράφων, με τα οποία παρέχεται ασφάλεια είσπραξης των απαιτήσεων στον καλόπιστο κομιστή και

3) Η εξάπλωση του εμπορίου, η οποία επιτυγχάνεται: α) με τη συγκέντρωση πολλών μικρών κεφαλαίων (μετοχές, ομολογίες) β) με την

πολλαπλή εμπορική κατοικία (υποκαταστήματα τραπεζικών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων, αλυσίδα πολυκαταστημάτων και υπεραγορών κ.λ.π.) και γ) με τις ποικίλες μορφές συμβάσεων παροχής δια. μεσολαβητικών υπηρεσιών (αντιπροσωπεία, παραγγελία, μεσιτεία).

Γ. *Οι νεώτεροι σκοποί του εμπορικού δικαίου είναι:*

1) Η ελευθερία του ανταγωνισμού: Όπως έχει ήδη τονισθεί σκοπός της διαμεσολάβησης είναι το κέρδος, το οποίο το κράτος οφείλει να διατηρεί σε χαμηλά επίπεδα, για να μην επιβαρύνεται η τιμή πώλησης και μειώνεται η αξία του χρήματος. Ο νεώτερος σκοπός του εμπορικού δικαίου είναι η διατήρηση της ελευθερίας του ανταγωνισμού και η διαφύλαξη της από τα μονοπώλια και ολιγοπώλια (δίκαιο κατά των τραστ και καρτέλ).

2) Η προστασία του καταναλωτή: Ο καταναλωτής, επειδή είναι συνήθως άπειρος, προστατεύεται με διατάξεις, που αφορούν τις πωλήσεις με δόσεις και τις ευθύνες του πωλητή για ορισμένες ιδιότητες, που πρέπει να έχει το πωλούμενο πράγμα, όσον αφορά τα εμφανή και αφανή ελαττώματά του κ.λ.π.

3) Η εύνοια του μικρομεσαίου εμπόρου επιτυγχάνεται με διατάξεις, που επιτρέπουν τη σύσταση προσωπικών και περιορισμένης ευθύνης εταιριών (Ο.Ε., Ε.Ε., Ε.Π.Ε κ.λ.π.), τον αθέμιτο ανταγωνισμό, την προστασία του μικρομεσαίου από το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο κ.α.

4) Η αυστηρότητα προς το μεγάλο εμπόριο: Αντίθετα, το εμπορικό δίκαιο για το μεγάλο εμπόριο και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις προβλέπει αυστηρή μεταχείριση και επιβάλλει ειδική δημοσιότητα, όσον αφορά τον ετήσιο ισολογισμό με την ανάλυση του λογαριασμού αποτελέσματα χρήσης, τον έλεγχο της διοίκησης και της διανομής των κερδών, κ.α.

5) Η συμμετοχή των εργαζομένων στο κεφάλαιο, τη διοίκηση και τα κέρδη των μεγάλων κυρίως επιχειρήσεων αποβλέπει στην αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, αφού εργοδότες και εργαζόμενοι έχουν κοινά συμφέροντα και αντιμετωπίζουν τους κινδύνους της επιχείρησης αποτελεσματικότερα, ενώ «ο χειρότερος εργοδότης είναι εκείνος, που δεν κερδίζει, γιατί στο τέλος κλείνει» και

6) Η κοινωνικοποίηση των επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα. Με το νόμο 1365 και 1385/83 παρουσιάστηκε στο Ελληνικό δίκαιο αντί της κρατικοποίησης των επιχειρήσεων η κοινωνικοποίηση, η διοίκηση δηλαδή αυτών από συλλογικά όργανα αποτελούμενα από κρατικούς λειτουργούς και από εκπροσώπους των εργατικών σωματείων, των εργοδοτικών οργανώσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Με την έξω επιχειρηματική αυτή σύνθεση της διοίκησης των επιχειρήσεων, ιδίως των προβληματικών, επιδιώκεται η από κοινού προσπάθεια, εργαζομένων, πελατών, προμηθευτών και κρατικών

λειτουργιών, για την εξυγίανση.

3.9. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

3.9.1. Ιστορία πηγών

Η ιστορία του εμπορικού δικαίου, που είναι αρκετά μεγάλη, δεν ταυτίζεται, τουλάχιστον όσον αφορά το γραπτό δίκαιο, με την ιστορία του Εμπορίου που είναι πολύ μακρύτερη. Πράγματι, οι εμπορικές σχέσεις εμφανίζονται ήδη στις πρωτόγονες κοινωνίες ανάμεσα στις διάφορες φυλές και μάλιστα, απ' ό,τι φαίνεται, στις Κυκλάδες πριν από 5000 χρόνια.¹⁶

Παράλληλα βέβαια δεν μπορεί παρά να αναπτύχθηκαν εθιμικοί κανόνες για τη ρύθμιση των διαφορών που ξεκινούσαν από τις σχέσεις αυτές.

Κατά την περίοδο της αρχαιότητας, μοναδική γραπτή πηγή του εμπορικού δικαίου -ιδίως του ναυτικού δικαίου- είναι ο περίφημος Κώδικας του βασιλέα της Βαβυλώνας Χαμουραμί (2.100 π.χ.). Πρόκειται για κώδικα που συντάχθηκε με βάση τους κώδικες των πόλεων της Μεσοποταμίας. Περιλαμβάνει διατάξεις που ρυθμίζουν πολλές εκδηλώσεις του εμπορίου, όπως αγοροπωλησία, μεσιτεία, μεταφορά, δάνειο. Οι άλλοι λαοί της αρχαιότητας, που επίσης ασχολήθηκαν με το θαλάσσιο εμπόριο, όπως οι Ασσύριοι, οι Φοίνικες, οι Κρήτες, οι Ρόδιοι, κ.λπ., άφησαν ανεπαρκή μνημεία του εμπορικού και του ναυτικού τους δικαίου. Όσον αφορά εξάλλου το Αττικό δίκαιο των αρχαίων Ελλήνων, στοιχεία μόνο του Εμπορικού και Ναυτικού δικαίου διασώθηκαν, ιδίως μέσω των ρητορικών λόγων του Δημοσθένη, του Αισχίνη και του Ισοκράτη.

Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο, παρά την πλήρη κωδικοποίηση του δικαίου, δεν υπάρχει αναπτυγμένο σύστημα εμπορικού δικαίου. Οι Ρωμαίοι πολίτες, αντίθετα προς τους αρχαίους Έλληνες, περιφρονούσαν το εμπορικό επάγγελμα, το οποίο ασκούσαν οι δούλοι και οι απελεύθεροι. Πηγή πλουτισμού για τους Ρωμαίους ήταν η λεία του πολέμου και η φορολογία των ηττημένων. Στη Βυζαντινή περίοδο, τέλος, η κωδικοποίηση του δικαίου επί Ιουστινιανού περιλαμβάνει πολλές διατάξεις, με τις οποίες ρυθμίζονται

¹⁶ βλέπε ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΟΥΛΑΚΟΥ-ΕΥΘΥΜΙΑΤΟΥ, (1996) Στοιχεία εμπορικού δικαίου

θεσμοί του θαλάσσιου εμπορίου (π.χ. ναυτοδάνειο, συνεισφορά σε κοινές αβαρίες, ευθύνη του θαλάσσιου μεταφορέα).

Κατά το Μεσαίωνα, στις Ιταλικές πόλεις Μιλάνο, Βενετία, Πίζα, Αμάλφι, αρχίζει να διαμορφώνεται μια τάξη προσώπων, που ασχολούνται συστηματικά με το εμπόριο. Η πρώτη συνεπώς εμφάνιση του Εμπορικού Δικαίου παρουσιάστηκε την εποχή κατά την οποία το εμπόριο είχε λάβει μεγάλες διαστάσεις και οι έμποροι είχαν αποκτήσει τεράστια δύναμη, την οποία αύξησαν ακόμη περισσότερο με τη δημιουργία διαφόρων επαγγελματικών οργανώσεων.¹⁷ Με τη βοήθεια των οργανώσεων αυτών δημιουργήθηκαν ιδιαίτερα δικαστήρια, τα οποία αποτελούνταν από τους ίδιους τους εμπόρους και τα οποία έκριναν τι διαφορές, που παρουσιάζονταν, με ταχύτητα και σύμφωνα με τις τοπικές εμπορικές συνήθειες. Οι συνήθειες αυτές εφαρμοζόμενες κατά τον ίδιο τρόπο δημιούργησαν ομοιόμορφα εμπορικά έθιμα. Τα έθιμα αυτά συγκεντρώθηκαν σε διάφορες συλλογές, από τις οποίες οι σπουδαιότερες είναι: α) Οι αποφάσεις της Ολαρίας, οι ονομαζόμενες και *Roles d' Oleron*, γιατί τα έγγραφα, τα οποία περιείχαν τις αποφάσεις αυτές, τυλίγονταν γύρω από ένα κύλινδρο, *Oleron* δε από το όνομα ενός νησιού του Ατλαντικού, όπου προφανώς συντάχτηκε το πρώτο αντίγραφο. β) Η συλλογή του δικαστηρίου της θάλασσας, η οποία περιείχε εμπορικά έθιμα εφαρμοζόμενα στα παράλια της Μεσογείου και ιδίως της Ιταλίας και γ) Ο Ρόδιος νόμος, ο οποίος θεωρείται παλαιότερος από τις δύο προηγούμενες συλλογές.

Κατά την περίοδο των νεωτέρων χρόνων (16ος αιώνας και εντεύθεν) εμφανίζονται τα πρώτα κρατικά νομοθετήματα εμπορικού δικαίου, τα περίφημα "διατάγματα" (*ordonnances*).¹⁸ Το πρώτο, του έτους 1673, είναι το "Διάταγμα περί εμπορίας" (*ordonnance sur le Commerce*), που αφορά το χερσαίο εμπόριο, και το δεύτερο, του έτους 1681, είναι το "Διάταγμα περί ναυτιλίας" (*ordonnance de la marine*), που αφορά το ναυτικό δίκαιο. Το πρώτο, δηλαδή το "Διάταγμα περί εμπορίας" συνετάγη από επιτροπή, στην οποία σπουδαίο ρόλο έπαιξε ο έμπορος Σαβαρύ (*Savary*), από τον οποίο και ονομάστηκε "κώδικας Σαβαρύ". Τα νομοθετήματα αυτά διατήρησαν το χαρακτήρα του εμπορικού δικαίου σαν δίκαιο της τάξης των εμπόρων. Και τα δύο αυτά διατάγματα αποτέλεσαν τη βάση πάνω στην οποία έγινε ο πρώτος μεγάλος εμπορικός κώδικας, ο Γαλλικός Εμπορικός Κώδικας (*Code de Commerce*) του 1807, ο οποίος ονομάστηκε "ναπολεόντειος" διότι έγινε με

¹⁷ βλέπε Γ.Κ.ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ (1994), Εμπορικό δίκαιο, Γ' Έκδοση

¹⁸ βλέπε Κίμων Π. Αλεξόπουλος (1999), Στοιχεία εμπορικού δικαίου, Α' Έκδοση

πρωτοβουλία του Μεγάλου Ναπολέοντα, και άρχισε να ισχύει από την 1η Ιανουαρίου του 1808. Ο Γαλλικός εμπορικός κώδικας απέκτησε παγκόσμια σημασία και αποτέλεσε το πρότυπο πολλών νομοθεσιών, μεταξύ των οποίων και της Ελληνικής. Ο παραπάνω κώδικας, ο οποίος εκδόθηκε μετά την γαλλική επανάσταση, έχει επηρεασθεί από το πνεύμα που επικράτησε σ' αυτή. Ο κώδικας αυτός καθιέρωσε ιδιαίτερο δίκαιο για το εμπόριο, για την εξυπηρέτηση των συναλλαγών, χωρίς να αναγνωρίζει καμιά προνομιακή θέση στους εμπόρους. Συνεπώς ακολούθησε το λεγόμενο αντικειμενικό σύστημα σε αντίθεση με το παλαιότερο δίκαιο, το οποίο ως δίκαιο ορισμένης τάξεως προσώπων, των εμπόρων, βασιζόταν στο υποκειμενικό σύστημα.

Στη συνέχεια, εν τούτοις, αναπτύχθηκαν και άλλες θεωρίες, που επηρέασαν νομοθέτες άλλων κρατών.

Έτσι ο γερμανικός Εμπορικός Κώδικας του 1897 έδωσε μεγαλύτερη βαρύτητα στον έμπορο και θεώρησε το εμπορικό δίκαιο ως δίκαιο του εμπορικού επαγγέλματος, ενώ ο ιταλικός του 1942 το θεώρησε ως το δίκαιο της οργανωμένης επιχείρησης.

Όσον αφορά το δίκαιο των αγγλοσαξωνικών χωρών, βλέπουμε ότι επικρατεί η άποψη ότι το εμπορικό δίκαιο είναι το δίκαιο των εμπορικών συναλλαγών.

Τέλος, για το σοβιετικό δίκαιο, μια και το εμπόριο αποτελεί υπόθεση του Κράτους, το εμπορικό δίκαιο είναι δημόσιο οικονομικό δίκαιο, πρόκειται δηλαδή για τελείως διαφορετική αντίληψη των πραγμάτων κι έτσι δεν μπορούμε να κάνουμε παραλληλισμούς και αναφορές σ' αυτό.¹⁹

Η Ελλάδα από τα πρώτα βήματα της απελευθέρωσης και με τις Εθνοσυνελεύσεις της Επιδαύρου (1822), του Άστρους (1823) και της Τροιζήνας (1827) εισήγαγε ολόκληρο το Γαλλικό Εμπορικό Κώδικα, τον οποίο αργότερο ο Κυβερνήτης Καποδίστριας με το υπ' αριθμ. 152/1830 ψήφισμα περιόρισε στα τρία πρώτα βιβλία και αντικατέστησε το τέταρτο με τις ίδιες διατάξεις αυτού του ψηφίσματος. Το 1835 η Κυβέρνηση του Όθωνα, επειδή κυκλοφορούσαν πολλές μεταφράσεις του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα με πολλές ανακρίβειες, με το διάταγμα της 19ης Απριλίου του 1835 δημοσίευσε για τα τρία πρώτα βιβλία επίσημη μετάφραση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, για το τέταρτο δε βιβλίο εκδόθηκε το διάταγμα της 2ας Μαΐου του 1835 «Περί αρμοδιότητας των Εμποροδικείων» με το οποίο προβλεπόταν η δημιουργία Εμποροδικείων, (ειδικών δικαστηρίων για τους εμπόρους), τα οποία καταργήθηκαν το 1897, όχι όμως και οι βασικές διατάξεις του

¹⁹ βλέπε ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΟΥΛΑΚΟΥ-ΕΥΘΥΜΙΑΤΟΥ, (1996) Στοιχεία εμπορικού δικαίου

διατάγματος της 2ας Μαΐου του 1835 και ιδίως τα άρθρα 2, 3 και 8, τα οποία αναφέρονται στις αντικειμενικές εμπορικές πράξεις.

Έκτοτε από τις αρχές του 20ου αιώνα και μέχρι σήμερα εμφανίστηκε μια νέα περίοδος, κατά την οποία έγινε εκτεταμένη ανανέωση του Εμπορικού Δικαίου και είδαν το φως αξιόλογοι εμπορικοί νόμοι, οι σπουδαιότεροι από τους οποίους είναι οι εξής κατά χρονολογική σειρά: Ο νόμος ΓΨΙΖ'/ 1910 «Περί τροποποίησης του Εμπορικού Νόμου», ο νόμος 146/1914 «Περί αθεμίτου ανταγωνισμού», ο νόμος 184/1914 «Περί εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων», ο νόμος 602/1914 «Περί συνεταιρισμών», ο νόμος 1338/1918 «Περί τραπεζικής επιταγής», ο νόμος 2190/1920 «Περί ανωνύμων εταιριών», ο νόμος 2527/1920 «Περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας», τα νομοθετικά διατάγματα της 17/7/23 και 14/5/24 «Περί χρηματιστηρίων εμπορευμάτων και αξιών» αντιστοίχως, ο νόμος 5325/1939 «Περί συναλλαγματικής», ο νόμος 635/1937 «Περί σημάτων», το νομοθετικό διάταγμα 3077/1954 «Περί γενικών αποθηκών», ο νόμος 3190/1955 «Περί εταιριών περιορισμένης ευθύνης», ο νόμος 3816/1958 «Περί ναυτικού δίκαιου» και ο νόμος 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού».

Εκτός από τους βασικούς αυτούς νόμους μεγάλη επίδραση είχαν και συνέβαλαν στη διαμόρφωση του σύγχρονου Εμπορικού Δικαίου και πολλοί άλλοι νόμοι, όπως ο Κώδικας του Αστικού Δικαίου, ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, η νομοθεσία που αναφέρεται στην ισοτιμία των δύο φύλων και το νέο Σύνταγμα του 1975.

Τέλος στο σημείο αυτό πρέπει ν' αναφερθεί και η προπαρασκευαστική εργασία, που έχει γίνει μέχρι σήμερα από επιτροπή στο Υπουργείο Δικαιοσύνης με σκοπό την προσαρμογή του Ελληνικού Εμπορικού Δικαίου προς το παραγωγικό δίκαιο της Ε.Ε.²⁰

²⁰ βλέπε Γ.Κ.ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ (1994), Εμπορικό δίκαιο, Γ' Έκδοση

3.9.2. Ιστορία θεσμών

α) **Περιεχόμενο θεσμών.**- Αυτό παρακολουθεί την ιστορία των πηγών. Οι θεσμοί – η συναλλαγματική, η ομόρρυθμη εταιρεία, η πτώχευση, η ασφάλιση, η ναύλωση, η εμπορική δεισιπρία, ακόμη κανόνες, όπως ή χωρικότητα της ρύθμισης, λίγο αργότερα το χρηματιστήριο, η ανώνυμη εταιρεία-εμφανίζονται στο μεσαίωνα και την αναγέννηση.

Στη συνέχεια, κατά κύριο λόγο στο 19ο αιώνα και τις κωδικοποιήσεις του, γίνεται η ανάπτυξη του περιεχομένου και η διαίρεση σε ειδικότερες μορφές, δηλαδή η εξειδίκευση τους. Οι θεσμοί αποκτούν λεπτότητα και τεχνικότητα, όπως ολόκληρο το εμπορικό δίκαιο, που εφαρμόζεται από ειδικευμένο επάγγελμα, όπως ο έμπορος, και επιτυγχάνει νομοτεχνική και δικαιοπρακτική τελειότητα. Σε σύγκριση με τον γεωργό, ή αλιέα, που αποτελούν όχι ειδικά επαγγέλματα, αλλά γενική απασχόληση του πληθυσμού, ο έμπορος και το εμπόριο είναι η πρώτη συστηματική εξειδίκευση εργασιών και επαγγελμάτων στη νεώτερη κοινωνία. Στο 19ο αιώνα αναπτύσσονται και διακρίνονται κατά τον τρόπο αυτό τα είδη των αξιόγραφων (συναλλαγματική, γραμμάτιο, επιταγή, αποθετήριο, φορτωτική), τα είδη των εταιρειών (ομόρρυθμη, ετερόρρυθμη, ανώνυμη, περιορισμένης ευθύνης, αφανής, συνεταιρισμός), τα είδη των πωλήσεων (χρηματιστηριακή, διεθνής, με δόσεις) ή της μισθώσεως έργου (παραγγελία, μεταφορά, οδική, σιδηροδρομική και αεροπορική, αποθήκευση), τα είδη των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (σήμα, ευρεσιτεχνία, επωνυμία), τα είδη των εμπορικών ευθυνών (ευθύνη από αθέμιτο ανταγωνισμό και από περιορισμό της ανταγωνιστικής ελευθερίας)κ.α.

Στον 20ο αιώνα το περιεχόμενο των θεσμών οικουμενικοποιείται με προσπάθειες διεθνούς ενοποιήσεως του. Ακόμη και η αμφισβήτηση του εμπορικού δικαίου από τις χώρες του δημοσιοποιημένου εμπορίου αφορά μόνο τους φορείς του εμπορίου, ενώ η βιομηχανική ιδιοκτησία, τα αξιόγραφα και περισσότερο οι εμπορικές συμβάσεις διατηρούν και σ' αυτές το περιεχόμενο που έχουν αποκτήσει στις χώρες του ιδιωτικού εμπορίου. Το ίδιο συμβαίνει και στις χώρες που αστικοποιούν το εμπορικό δίκαιο, όπου μπορεί να λείπει έννοια εμπόρου, εμπορικής πράξης, εμπορικής εταιρείας και εμπορικής πτώχευσης, αλλά η εμπορική εταιρεία, η πτώχευση, η βιομηχανική ιδιοκτησίας, τα αξιόγραφα, και οι εμπορικές συμβάσεις είναι θεσμοί προσιτοί τόσο σε εμπορικές όσο και σε μη εμπορικές συναλλαγές και οι αστικοί θεσμοί είναι τόσο ευρείς, ώστε εξυπηρετούν και τις εμπορικές συναλλαγές. Λέγονται ίσως «Αστικό» δίκαιο και δεν προϋποθέτουν έμπορο ή εμπορική πράξη, αλλά έχουν το ίδιο περιεχόμενο όπως από κυριολεκτικό εμπορικό δίκαιο. Είναι

ζήτημα φραστικό αν η εξέλιξη αυτή θα ονομασθεί αστικοποίηση του εμπορικού ή εμπορικοποίηση του αστικού δικαίου, όπως φαίνεται προτιμότερο, αφού το περιεχόμενο των θεσμών μένει όπως ήταν και αλλάζει μόνο η ονομασία του δικαίου που τους ρυθμίζει.

Β)Χρήση των θεσμών.- Οι θεσμοί χρησιμοποιήθηκαν στην πρώτη περίοδο τοπικά, εκλεκτικά και περιορισμένα, και - το κυριότερο - συντεχνιακά. Δημοκρατική, ελεύθερη, απεριόριστη γίνεται η χρήση τους στην περίοδο των κωδικοποιήσεων μέσα ατά όρια των νεώτερων μεγάλων κρατών ή και τελωνειακών ενώσεων. Η χρήση είναι τεράστια χάρη στη δημοκρατικότητα του γραπτού δικαίου, στην τεχνολογία μεταφορών και επικοινωνιών, στην αύξηση πληθυσμού και πόλεων, στην αύξηση του κράτους και των λειτουργιών του, στη βελτίωση των γνώσεων και στην ποικιλία των επαγγελμάτων. Η χρήση των θεσμών γίνεται τελικά μαζική.

Στην περίοδο του διεθνισμού, δηλαδή του 20ου αιώνα, ή χρήση των θεσμών ακολουθεί την οικουμενικότητα και άλλων φαινομένων, όπως της επιστήμης, της παιδείας, της τηλεπικοινωνίας και της χρηματοδοτήσεως. Οι θεσμοί είναι πια οικουμενικής χρήσης και δίνουν αφορμή στην οικουμενικότητα των εμπορικών επαγγελμάτων με τον πολυεθνικό έμπορο, είτε αυτός είναι φυσικό πρόσωπο - ένας μεγάλος εφοπλιστής ή εφευρέτης - είτε είναι νομικό πρόσωπο, όπως είναι τόσο οι ιδιωτικού δικαίου εταιρείες των δυτικών χωρών, όσο και οι φορείς του κρατικού εμπορίου των ανατολικών χωρών.

Τα εμπορικά αυτά μεγέθη προκαλούν πρόδηλα την κρατική παρέμβαση ή υποκατάσταση στο ιδιωτικό εμπόριο, επιτεινόμενη από την κρατική κυριαρχία στις διεθνείς τηλεπικοινωνίες και από Διάστημα. . Ο κρατικός και ο ιδιωτικός ανταγωνισμός και η συμπληρωματικότητα κράτους και ιδιώτη παίρνει κυριολεκτικά φοβερές διαστάσεις στη σύγχρονη περίοδο, ενώ στις παλαιότερες εποχές ή κρατική εξουσία μπορεί να είχε περιορισμένες αξιώσεις, είχε όμως απεριόριστες δυνατότητες. Σήμερα συμβαίνει το αντίστροφο. Έχει απεριόριστες αξιώσεις και περιορισμένες δυνατότητες. Στο παρελθόν μπορούσε να υπάρχει καθεστώς υπεροχής, σήμερα υπάρχει μόνον ισοροπία. Άλλη εξέλιξη απροσδιορίστων νομικών συνεπειών είναι ή απομάκρυνση από την εγγραφοκρατία, που κυριάρχησε στο δίκαιο τους τελευταίους αιώνες και σημαντικά διευκόλυνε τη χρήση των εμπορικών θεσμών, και η μετάβαση στην πληροφορική και τηλεπικοινωνία.

3.9.3. Κοινωνική ιστορία του εμπορικού δικαίου

α. Κοινωνικά χαρακτηριστικά.- Σε όλους τους κλάδους του δικαίου, άρα

και, στο εμπορικό, υπάρχει θέμα κοινωνικής τους ιστορίας. Η κοινωνιολογική αυτή έννοια αφορά πηγές και χρήση θεσμών ως σύνολο, πού και προέρχεται από παλιά και δημιουργεί νέα κοινωνική πραγματικότητα.

Δύο είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της κοινωνικής ιστορίας του Εμπορικού δικαίου. Το ένα είναι η συνάρτησή του με την άνοδο και πτώση της λογοκρατίας στο δυτικό πολιτισμό. Το εμπορικό δίκαιο είναι το δίκαιο της οικονομικής λογοκρατίας, πού αποτελεί περιεχόμενο του εκχρηματισμού της οικονομίας.

Το άλλο είναι η συνάρτησή του με την άνοδο και πτώση της ελευθερίας της προσωπικότητας, πάλι στο δυτικό πολιτισμό. Το εμπορικό δίκαιο είναι το δίκαιο της οικονομικής ελευθερίας, που αποτελεί περιεχόμενο της δημοκρατίας στην οικονομία.

β. Προβλήματα.- Στο δίκαιο του εμπόρου κύρια προβλήματα είναι αν υπάρχει γενική έννοια εμπόρου και εμπορικής πράξης και ποία έκταση και συνέπειες έχει, αν οι μορφές νομικών προσώπων και εταιρειών διαφοροποιούνται από το αστικό δίκαιο, αν ρυθμίζονται οι περιορισμοί της ελευθερίας του ανταγωνισμού, και αν η πτώχευση είναι θεσμός του εμπόρου ή κάθε υποκειμένου δικαίου.

Στο ιδιωτικό δίκαιο των εμπορικών πράξεων τα προβλήματα είναι λιγότερα και αφορούν την έκταση, τις συνέπειες και τα κριτήρια της εξειδίκευσης των μορφών συναλλαγής.²¹

²¹ βλέπε Α. Ν. Γεωργακόπουλου (1984), Εγχειρίδιο εμπορικού δικαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΓΕΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

4.1. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

4.1.1. ΕΝΝΟΙΑ

Εμπορική πράξη είναι η διαμεσολαβητική έννομη σχέση που καθορίζεται ως εμπορική από το δίκαιο.

4.1.2. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Τα συστήματα που προσδιορίζουν τις εμπορικές πράξεις είναι τα εξής:

1. Το αντικειμενικό σύστημα: Κατ' αυτό το σύστημα οι εμπορικές πράξεις καθορίζονται από το νόμο, και εφαρμόζεται γιαυτές η εμπορική νομοθεσία ανεξάρτητα αν γίνονται για επάγγελμα ή ευκαιριακά. Κατά το σύστημα αυτό το Εμπορικό Δίκαιο είναι το Δίκαιο του εμπορίου.
2. Το υποκειμενικό σύστημα: Κατά το σύστημα αυτό λαμβάνεται υπόψη η ιδιότητα του προσώπου που ενεργεί την πράξη. Αν το πρόσωπο αυτό έχει την εμπορική ιδιότητα οι πράξεις είναι εμπορικές. Κατά το υποκειμενικό σύστημα το Εμπορικό Δίκαιο είναι το ιδιαίτερο Δίκαιο των εμπόρων.
3. Σύστημα των εμπορικών επιχειρήσεων: Η κατ' επάγγελμα άσκηση οικονομικής δραστηριότητας με σκοπό την παραγωγή ή ανταλλαγή αγαθών ή υπηρεσιών δίνει στον φορέα της την ιδιότητα του επιχειρηματία. Εμπορικό Δίκαιο κατά το σύστημα αυτό είναι το Δίκαιο των οργανωμένων εμπορικών επιχειρήσεων.

Το Β. Δ. του 1835 «περί αρμοδιότητος των εμποροδικείων» απαριθμεί τις πράξεις που είναι αντικειμενικά ή πρωτότυπα εμπορικές με την έννοια ότι η εμπορικότητά τους δεν εξαρτάται ούτε από την εμπορική ιδιότητα αυτού που τις ενεργεί ούτε από τον εμπορικό χαρακτήρα άλλης πράξης.

Εκτός από τις παραπάνω πράξεις υπάρχουν και άλλες που αν και δεν είναι πρωτότυπα εμπορικές, γίνονται εμπορικές ή γιατί γίνονται από έμπορο χάριν της εμπορίας του ή γιατί τελούν σε σχέση εξάρτησης με άλλη κύρια πράξη που είναι πρωτότυπα εμπορική.

Επομένως μπορούμε να πούμε ότι σήμερα στην Ελλάδα επικρατεί μικτό σύστημα προσδιορισμού των εμπορικών πράξεων.

4.1.3. ΕΙΔΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Στην ελληνική εμπορική νομοθεσία επικρατεί το μικτό σύστημα προσδιορισμού της εμπορικότητας της πράξης.

Οι περιπτώσεις των εμπορικών πράξεων καθορίζονται από το νομοθέτη στις διατάξεις των άρθρων 2, 3, 8 του β. δ «Περί αρμοδιότητας των εμποροδικείων» του 1835 και νεοτέρων νόμων.

Η επιστήμη κατατάσσει τις εμπορικές πράξεις με κριτήριο την θεμελίωση και την έκταση της εμπορικότητάς τους σε δύο κατηγορίες.

Με βάση τη θεμελίωση της εμπορικότητας, σε αντικειμενικές ή πρωτότυπες εμπορικές πράξεις (νομική θεμελίωση) και σε παράγωγα εμπορικές ή παρεπόμενες εμπορικές πράξεις και με βάση την έκταση της εμπορικότητας, σε αμφιμερώς και μονομερώς ή ετερομερώς εμπορικές πράξεις.

Α. Αντικειμενικές ή πρωτότυπες εμπορικές πράξεις

1. Αντικειμενικές ή πρωτότυπες εμπορικές πράξεις είναι εκείνες που ορίζονται ως εμπορικές απευθείας από το νόμο. Η εμπορικότητά τους δεν εξαρτάται ούτε από την εμπορική ιδιότητα του προσώπου που τις ενεργεί ούτε από τον εμπορικό χαρακτήρα άλλης πράξης. Η εμπορικότητά τους είναι πρωτότυπη. Ο χαρακτηρισμός τους δε ως εμπορικών από τον ίδιο το νόμο δημιουργεί αμάχητο τεκμήριο περί της εμπορικότητάς τους (δεν επιτρέπεται ανταπόδειξη).
2. Οι περιπτώσεις των αντικειμενικών ή πρωτότυπων εμπορικών πράξεων καθορίζονται από το νομοθέτη στα άρθρα 2 και 3 του β.δ. περί αρ-

μοδιότητας εμποροδικείων και σε διατάξεις νεότερων νόμων χωρίς συστηματική κατάταξη σε κατηγορίες.

Αντικειμενικές ή πρωτότυπες εμπορικές είναι και οι αστικές πράξεις που καθορίζονται ως εμπορικές κατ' αναλογία ή εθιμικά (βλ. σελ. 60). Οι αντικειμενικές ή πρωτότυπες εμπορικές πράξεις διακρίνονται σε πράξεις του χερσαίου εμπορίου και σε πράξεις του θαλάσσιου εμπορίου. Το άρθρο 2 του β.δ. του 1835 "περί αρμοδιότητος των εμποροδικείων" αναφέρει τις εμπορικές πράξεις του χερσαίου εμπορίου και το άρθρο 3 τις εμπορικές πράξεις του θαλάσσιου εμπορίου.

3. Τα άρθρα 2 και 3 του διατάγματος για να αποδώσουν τις εμπορικές πράξεις χρησιμοποιούν τους όρους "πράξη", "επιχείρηση", "εργασία", ενώ άλλες αναφέρονται χωρίς ιδιαίτερο χαρακτηρισμό. Γεννήθηκε το ερώτημα αν με τους όρους αυτούς εκφράζεται μία έννοια ή τρεις διαφορετικές. Διατυπώθηκαν διάφορες απόψεις. Η κρατούσα γνώμη δέχεται ότι οι όροι "επιχείρηση" και "εργασία" έχουν την ίδια έννοια με τον όρο "πράξη" και ότι οι τρεις όροι εναλλάσσονται στο κείμενο για λόγους φραστικής ποικιλίας.

Όταν ο νόμος χρησιμοποιεί τον όρο επιχείρηση αρκεί και μεμονωμένη πράξη για να είναι εμπορική.

Η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων στην ερμηνεία του όρου "επιχείρηση" ταυτίζει την οικονομική έννοια με την νομική και δέχεται την άποψη ότι απαιτούνται για τον χαρακτηρισμό της επιχείρησης τα στοιχεία της διαμεσολάβησης, της κερδοσκοπίας και της οικονομικής οργάνωσης.

B. Παράγωγες ή παρεπόμενες εμπορικές πράξεις

Εκτός από τις αντικειμενικές εμπορικές πράξεις που η εμπορικότητά τους είναι πρωτότυπη, επειδή χαρακτηρίζονται ως εμπορικές απευθείας από το νόμο, υπάρχουν πράξεις, που μολονότι είναι αστικές, γίνονται κατά τρόπο παράγωγο εμπορικές. Η εμπορικότητα είναι παράγωγη, όταν η πράξη δεν είναι από τη φύση της εμπορική αλλά γίνεται εμπορική, είτε με βάση την "αρχή του παρεπομένου" σύμφωνα με τον κανόνα, *accessorium sequitur principalis* (το παρακολούθημα ακολουθεί την τύχη του κυρίου πράγματος) επειδή είναι παρεπόμενη, προπαρασκευαστική, βοηθητική κύριας πράξης πρωτότυπα εμπορικής (αντικειμενικά παράγωγη εμπορικότητα ή παράγωγα εμπορική λόγω αντικειμένου), είτε γιατί διενεργείται από έμπορο και συνδέεται με την άσκηση της εμπορίας του(υποκειμενικά παράγωγη εμπορικότητα ή παράγωγα εμπορική λόγω υποκειμένου).

4.2. ΕΜΠΟΡΟΙ

4.2.1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ

Το δίκαιο επιτρέπει τόσο τη κτήση της εμπορικής ιδιότητας από φυσικό πρόσωπο με τους όρους και τις συνέπειες που ορίζει ο νόμος, όσο και την άσκηση εμπορίου από νομικά πρόσωπα, πάλι με τους όρους και τις συνέπειες του νόμου. Ποίο φυσικό ή νομικό πρόσωπο είναι έμπορος καθορίζεται από το δίκαιο. Ο χαρακτηρισμός γίνεται σύμφωνα με το ουσιαστικό ή το τυπικό σύστημα.

4.2.2. Έμπορος βάσει του ουσιαστικού συστήματος

Το ουσιαστικό σύστημα καθιερώνεται από το άρθρο 1 του Εμπορικού Νόμου που ορίζει ότι έμπορος είναι αυτός που ασκεί ως σύνηθες επάγγελμα πράξεις αντικειμενικά εμπορικές.

1. Φυσικό πρόσωπο. Το φυσικό πρόσωπο είναι έμπορος όταν διενεργεί αντικειμενικά εμπορικές πράξεις. Όσες δηλαδή αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3 του διατάγματος, όσες χαρακτηρίστηκαν εμπορικές με μεταγενέστερους νόμους, όσες θεωρούνται εμπορικές κατ' ανάλογη εφαρμογή ή εθιμικά. Δεν έχει σημασία αν οι πράξεις αυτές είναι παράνομες, ανήθικες ή αν η άσκησή τους είναι ασυμβίβαστη με ορισμένη ιδιότητα, όπως αυτή του δημοσίου υπαλλήλου. Αρκεί ότι οι πράξεις αυτές είναι έγκυρες ως εμπορικές.

Η διενέργεια των εμπορικών πράξεων πρέπει να γίνεται με το όνομα και για λογαριασμό εκείνου που τις ενεργεί και κυρίως για ίδιο όφελος. Γι' αυτό δεν είναι έμποροι οι διοικητές ανωνύμων εταιριών, οι διαχειριστές εταιρίας περιορισμένης ευθύνης, οι υπάλληλοι της επιχείρησης, παρά τη δυνατότητα διενέργειας εμπορικών πράξεων μέσω πληρεξουσίου, γιατί διενεργούν μεν πράξεις στο όνομά τους, αλλά για λογαριασμό του νομικού προσώπου της εταιρίας. Στην περίπτωση όμως του "αχυρανθρώπου", όταν δηλαδή, κάποιος εμφανίζεται στις συναλλαγές ότι εμπορεύεται στο όνομά του και για λογαριασμό του, ενώ στην πραγματικότητα εμπορεύεται για λογαριασμό άλλου, αποκτούν την εμπορική ιδιότητα και ο φαινόμενος και ο κρυπτόμενος έμπορος.

Η διενέργεια εμπορικών πράξεων προσδίδει τότε μόνο την εμπορική ιδιότητα στο φυσικό πρόσωπο, όταν με αυτές επιδιώκεται συστηματικά βιοπορισμός, διενεργούνται δηλαδή **κατά σύνηθες επάγγελμα**.

Κατά κανόνα, οι εμπορικές πράξεις για να αποτελούν επάγγελμα πρέπει να

είναι πολλές. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις και μία ή λίγες εμπορικές πράξεις μπορούν, ανάλογα με το μέγεθος και τη διάρκειά τους, να αποτελούν επάγγελμα. Το επάγγελμα δεν χρειάζεται να είναι ο αποκλειστικός ή ο κύριος τρόπος βιοπορισμού.

Ο πολιτικός μηχανικός Π.χ. που αναλαμβάνει εργολαβικά την κατασκευή οικοδομών χρησιμοποιώντας δικά του υλικά και εργατοτεχνικό προσωπικό, κερδοσκοπώντας επί της εργασίας του προσωπικού του και επί των χρησιμοποιηθέντων υλικών, ενεργεί κατά σύνηθες επάγγελμα εμπορικές πράξεις με σκοπό το κέρδος και είναι έμπορος, έστω και αν το κύριο επάγγελμά του είναι του μελετητή ή του επιβλέποντα μηχανικού.

Γίνεται όμως δεκτό, ότι απαιτείται συστηματική και μη παροδική οικονομική δραστηριότητα, που πρέπει να αναφέρεται σε πράξεις αντικειμενικά εμπορικές και να έχει ως σκοπό την επίτευξη κέρδους. Επομένως, εμπορικές πράξεις, έστω και πολλές, που γίνονται τυχαία και σποραδικά, δεν αποτελούν επάγγελμα και δεν προσδίδουν στο πρόσωπο που τις ασκεί την εμπορική ιδιότητα.

Η επαγγελματική άσκηση εμπορικών πράξεων δεν οδηγεί σε εμπορική ιδιότητα αν το προέχον στις εμπορικές πράξεις δεν είναι η ριψοκίνδυνη κερδοσκοπική διαμεσολάβηση, αλλά το επιστημονικό ή καλλιτεχνικό ή γενικότερα πολιτικό ή πολιτιστικό στοιχείο.

Ακόμη, δεν αποκτά την εμπορική ιδιότητα όποιος ασκεί μεν εμπορικές πράξεις κατ' επάγγελμα εφόσον το κέρδος του παρίσταται ως αμοιβή σωματικής καταπόνησης (π.χ. καστανάς, λαχειοπώλης, περιπτεράς και όσοι δεν έχουν επαγγελματική εγκατάσταση όπως οι υπαίθριοι μεταπωλητές). Τα άτομα αυτά δεν αποκτούν την εμπορική ιδιότητα για λόγους επιείκειας προς αποφυγή των δυσμενών συνεπειών της εμπορικής ιδιότητας (π.χ. προσωπική κράτηση, πτώχευση).

Για το χαρακτηρισμό ενός φυσικού προσώπου ως εμπόρου, κατά το ισχύον δίκαιο και με βάση το ουσιαστικό σύστημα, δεν απαιτείται άλλη προϋπόθεση, όπως Π.χ. άδεια της διοίκησης ή αναγγελία στο εμπορικό επιμελητήριο. Ακόμα, η ελληνική ιθαγένεια δεν αποτελεί προαπαιτούμενο για να αποκτήσει ο αλλοδαπός, που ασκεί αντικειμενικά εμπορικές πράξεις κατά σύνηθες επάγγελμα στην Ελλάδα, την εμπορική ιδιότητα.

Η επαγγελματική άδεια που απαιτείται για ορισμένα επαγγέλματα (ασφαλιστής, χρηματιστής, εκτελωνιστής, μεταφορέας, φαρμακοποιός, κ.ά.) έχει σκοπό να περιορίζει την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος σε πρόσωπα κατάλληλα από την άποψη της φερεγγυότητας, της γνώσης ή πείρας κ.ο.κ. Η έλλειψη της άδειας συνιστά παράβαση του νόμου που την επιβάλλει, αλλά δεν δημιουργεί ακυρότητα εμπορικών πράξεων. Η σύμβαση, π. χ. της μεταφοράς με αυτοκίνητο που προϋποθέτει άδεια κυκλοφορίας του αυτοκινήτου ως δημοσίας χρήσεως, είναι έγκυρη και αν η άδεια δεν υπάρχει.

β. Νομικά πρόσωπα. Οι προσωπικές εταιρίες (ομόρρυθμη - ετερόρρυθμη

- και σε ορισμένες περιπτώσεις και η αστική του αρθρ. 784 ΑΚ), που έχουν ως πραγματικό σκοπό την ενέργεια αντικειμενικά εμπορικών πράξεων υπό εταιρική επωνυμία αποκτούν την εμπορική ιδιότητα. Η αστική εταιρία που επιδιώκει εμπορικό σκοπό μετατρέπεται αυτόματα σε De facto ομόρρυθμη εταιρία. Ακόμη, τα νομικά πρόσωπα του αστικού δικαίου (σωματείο, ίδρυμα, ερανική επιτροπή) όταν επιδιώκουν εμπορικό σκοπό πρέπει να διαλύονται. Μέχρι τη διάλυσή τους, όμως και για το χρονικό διάστημα που επιδιώκουν τον εμπορικό σκοπό, αποκτούν την εμπορική ιδιότητα και διέπονται από το δίκαιο της De facto Ο.Ε.

4.2.3. Έμπορος βάσει του τυπικού συστήματος

α. Φυσικό πρόσωπο. Σύμφωνα με το τυπικό σύστημα, ορισμένα φυσικά πρόσωπα αποκτούν την εμπορική ιδιότητα μόλις πάρουν κρατική διοικητική άδεια άσκησης ορισμένου επαγγέλματος. Τα επαγγέλματα αυτά ορίζονται στο νόμο ως εμπορικά και η εμπορική ιδιότητα είναι ανεξάρτητη από τη διενέργεια αντικειμενικά εμπορικών πράξεων. Τέτοια επαγγέλματα είναι ο χρηματιστής και ο μεσίτης του Χρηματιστηρίου αξιών (αρθρ.12 ν. 3632/28) από τον διορισμό τους, ο εμπορικός αντιπρόσωπος εισαγωγής και εξαγωγής (ν. 307/76) και ο μεσίτης αστικών συμβάσεων (Ν308/76) από τη λήψη σχετικής άδειας.

β. Νομικά πρόσωπα. Ορισμένα νομικά πρόσωπα αποκτούν την εμπορική ιδιότητα μόλις τηρηθούν ορισμένες τυπικές προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος για την ίδρυση τους, ανεξάρτητα από το σκοπό που επιδιώκουν, αν δηλαδή ο σκοπός είναι ή δεν είναι η άσκηση εμπορικής δραστηριότητας. Τα πρόσωπα αυτά είναι η ανώνυμη εταιρία άρθρο 21 ν. 2190/20), η εταιρία περιορισμένης ευθύνης άρθρο 3 ν. 3190/55) και ο συνεταιρισμός (ν. 1667/86 και ν. 2810/2000).

γ. Το δημόσιο και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου ενώ είναι δυνατό να ενεργούν έγκυρα εμπορικές πράξεις, δεν μπορούν, κατά την κρατούσα άποψη, σε καμία περίπτωση να αποκτήσουν την εμπορική ιδιότητα. Αποστολή τους είναι η προαγωγή του γενικού συμφέροντος και όχι η επιδίωξη ιδιοτελούς κερδοσκοπίας, που είναι ασυμβίβαστη με τον σκοπό της δημόσιας διοίκησης. Σύμφωνα με άλλη άποψη⁶⁵ επειδή το κράτος ιδρύει νομικά πρόσωπα μικτού σκοπού ή συμμετέχει σε νομικά πρόσωπα, από τα οποία άλλα έχουν τον εταιρικό τύπο της ΑΕ (Ο.Τ.Ε., Ε.Λ.ΤΑ κ.ά.) και άλλα δεν λειτουργούν κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας (ΔΕΗ), θα πρέπει να γίνεται περιπτώσιολογική κρίση κάθε νομικού προσώπου. Όταν πρόκειται για ΑΕ ή για επιχειρήσεις που λειτουργούν κατά τις αρχές της ιδιωτικής οικονομίας (ν. 1468/1950) θα πρέπει να αποκτούν την εμπορική

ιδιότητα.

4.2.4. Εμπορική ικανότητα

Ικανά να ενεργήσουν εμπορικές πράξεις και να αποκτήσουν την εμπορική ιδιότητα πρόσωπα είναι εκείνα που σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Δικαίου έχουν πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα.

Επομένως οι ανίκανοι ή περιορισμένα ικανοί για δικαιοπραξία κατά το Αστικό Δίκαιο, είναι και ανίκανοι για ενέργεια εμπορικών πράξεων, άρα, και για την απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας.

Η ανικανότητα στο Εμπορικό Δίκαιο διακρίνεται:

- α. Στην ανικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων
- β. Στην ανικανότητα για απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας

Υπάρχουν περιπτώσεις προσώπων που κατά το Αστικό Δίκαιο έχουν πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα, ενώ κατά την εμπορική νομοθεσία δεν έχουν την ικανότητα για απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας ("πτωχεύσας" έμπορος).

4.2.5. Ασυμβίβαστο

Το ασυμβίβαστο διαφέρει από την εμπορική ανικανότητα. Υπάρχουν ορισμένες κατηγορίες προσώπων στα οποία ο νόμος απαγορεύει την άσκηση εμπορίας άσχετα αν αυτά είναι ικανά για ενέργεια εμπορικών πράξεων. Η ιδιότητα δηλαδή των προσώπων αυτών θεωρείται από τον νόμο ασυμβίβαστη με την άσκηση εμπορίας. Τέτοια πρόσωπα είναι π. Χ. οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι δικηγόροι, οι συμβολαιογράφοι

Αν τα παραπάνω πρόσωπα ενεργήσουν εμπορικές πράξεις κατά σύνηθες επάγγελμα αποκτούν την εμπορική ιδιότητα, ανεξάρτητα από την επιβολή κυρώσεων που προβλέπουν ιδιαίτερες διατάξεις που τους απαγορεύουν την άσκηση της εμπορίας.

4.2.6. Συνέπειες της εμπορικής ιδιότητας

Η απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας έχει σημαντικές συνέπειες. Έτσι,

- α) ο έμπορος έχει πτωχευτική ικανότητα δηλαδή, υπόκειται σε πτώχευση, αν

παύσει τις πληρωμές του.

β) οι ενεργούμενες από τον έμπορο για Χάρη της εμπορίας του πράξεις γίνονται εμπορικές

γ) ο έμπορος υπόκειται σε επαγγελματικές υποχρεώσεις, όπως η τήρηση εμπορικών βιβλίων.

δ) Ο χρόνος παραγραφής των αξιώσεων των εμπόρων είναι 5 έτη.

ε) κατά εμπόρων, για εμπορικές απαιτήσεις διατάσσεται προσωποκράτηση.

στ) για εμπορικές συναλλαγές δικαιολογείται η απόδειξη με μάρτυρες, έστω και αν η αξία του αντικειμένου υπερβαίνει τις 500.000 δραχμές.

4.3. ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

4.3.1. ΓΕΝΙΚΑ

Είδαμε ότι ο έμπορος έχει ορισμένες υποχρεώσεις, όπως την δήλωση για έναρξη επαγγέλματος στον οικονομικό Έφορο και την αναγγελία της επωνυμίας του στο Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο.

Μια από τις σημαντικότερες υποχρεώσεις του εμπόρου είναι η, τήρηση συγκεκριμένων βιβλίων. Η υποχρέωση αυτή αντιστοιχεί σε μια πολύ παλιά συνήθεια των εμπόρων, δεδομένου ότι τα βιβλία τους-έδιναν την δυνατότητα να γνωρίζουν πάντα την οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκονταν. Η τήρηση των βιβλίων αυτών επιβάλλεται πλέον από τον νόμο όχι μόνον διότι, όπως είπαμε, δίνει μια σαφή εικόνα της οικονομικής καταστάσεως της εμπορικής επιχειρήσεως, αλλά για διάφορους λόγους, π.χ. απόδειξη καταρτίσεως συναλλαγών, επιβολή φορολογίας κ.λ.π.

Τα βιβλία αυτά καθορίζονται κυρίως από τον Εμπορικό Νόμο, ο οποίος τα διακρίνει σε υποχρεωτικά και μη υποχρεωτικά. Πέρα όμως από αυτά, επειδή θεωρήθηκε ότι από άποψη φορολογική δεν ήταν αρκετά για να δώσουν την πραγματική εικόνα της οικονομικής κατάστασης του εμπόρου, επιβλήθηκαν και ορισμένα άλλα βιβλία που καθορίζονται από το άρθρο 1 του Κώδικα περί Φορολογικών Στοιχείων.

Ο Κώδικας αυτός κατατάσσει τους υπόχρεους σε τέσσερις κατηγορίες ανάλογα με τα εισοδήματά τους. Οι υποχρεώσεις ως προς την τήρηση των βιβλίων δεν είναι ίδιες και για τις τέσσερις κατηγορίες του Κ.Φ.Σ.*

Τα βιβλία του Κ.Φ.Σ. δεν είναι τα ίδια με αυτά που προβλέπονται από

τον Εμπορικό Νόμο, με εξαίρεση το Ημερολόγιο και το Βιβλίο Απογραφών, τα οποία δεν χρειάζεται βέβαια να τηρηθούν δύο φορές.

θα εξετάσουμε ιδιαίτερα αυτά που χαρακτηρίζονται ως εμπορικά βιβλία.

4.3.2. ΤΗΡΗΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ.

Κάθε έμπορος από τη στιγμή που θα αποκτήσει την εμπορική ιδιότητα είναι υποχρεωμένος να τηρεί τα εμπορικά βιβλία που ορίζει ο νόμος. Η υποχρέωση αυτή προβλέπεται από τον εμπορικό νόμο (άρθρο 8 επ.). Δεν εξετάζεται ούτε το είδος της εμπορίας, ούτε αν ο έμπορος είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Η τήρηση των εμπορικών βιβλίων εξυπηρετεί:

- 1) Τον ίδιο τον έμπορο γιατί τον διευκολύνει να γνωρίζει κάθε στιγμή την οικονομική κατάσταση της επιχείρησής του.
- 2) Τους τρίτους που συναλλάσσονται με τον έμπορο, γιατί έχουν το δικαίωμα να επικαλεστούν τα εμπορικά του βιβλία για να αποδείξουν τις απαιτήσεις που τυχόν έχουν εναντίον του.
- 3) Το δημόσιο συμφέρον γιατί διευκολύνει την εφορία να διαπιστώσει το πραγματικό εισόδημα του εμπόρου και τον σύνδικο, σε περίπτωση πτωχεύσεως, να εξακριβώσει το ενεργητικό και το παθητικό της επιχείρησης.

Ο εμπορικός νόμος στα άρθρα 8-17, τα άρθρα 444, 447, 448, 453 και 953 §3 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, το άρθρο 902 Α.Κ. και διατάξεις του δικαίου της πτώχευσης, (527 Ε.Ν.) αποτελούν τις πηγές του γενικού δικαίου των εμπορικών βιβλίων, ενώ ειδικά βιβλία ή ειδικές κατηγορίες εμπόρων υπάγονται σε ειδικές διατάξεις.

4.3.3. ΕΙΔΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ο εμπορικός νόμος διακρίνει τα εμπορικά βιβλία σε **υποχρεωτικά** και σε **προαιρετικά**.

1) **Υποχρεωτικά εμπορικά βιβλία.** Ο εμπορικός νόμος επιβάλλει την τήρηση μόνο των υποχρεωτικών εμπορικών βιβλίων που είναι τα εξής:

- **Το ημερολόγιο.** Στο βιβλίο αυτό ο έμπορος πρέπει να καταχωρεί κάθε μέρα όλες τις ενοχικές και εμπράγματες εμπορικές συναλλακτικές του πράξεις, όπως π.χ. τις αξιώσεις ή υποχρεώσεις που δημιουργεί ο έμπορος από εμπορική πράξη, τα χρήματα, αξιόγραφα ή άλλα πράγματα που αποκτά ή μεταβιβάζει σε εκπλήρωση εμπορικών του αξιώσεων ή υποχρεώσεων, κ.ά.
- **Το βιβλίο απογραφών.** Στο βιβλίο αυτό ο έμπορος, στο τέλος κάθε ημερολογιακού έτους, πρέπει να περιλάβει αναλυτική περιγραφή και αξία της κινητής και ακίνητης περιουσίας του. Καταχωρίζεται η ενεργητική και η παθητική περιουσία του εμπόρου που υπάρχει τη στιγμή που τελειώνει το έτος. Η περιουσία αποτελείται από υποχρεώσεις και δικαιώματα απόλυτα και ενοχικά.
- **Το βιβλίο αντιγραφής επιστολών.** Το βιβλίο αυτό σήμερα περιλαμβάνει αντίγραφα των επιστολών που αποστέλλει ο έμπορος και τις επιστολές που λαμβάνει, και οι οποίες οδηγούν σε καταχωρήσεις στο ημερολόγιο. Ουσιαστικά το βιβλίο αυτό είναι ένα υποχρεωτικό αρχείο των εγγράφων που στηρίζουν τη λογιστική του εμπόρου. Δεν απαιτείται καταχώριση των επιστολών σε βιβλίο εισερχομένων και εξερχόμενων εγγράφων. Η μόνη αναγκαία προϋπόθεση για την τήρησή του είναι πληρότητα και η χρονολογική σειρά των επιστολών σε σχέση με τις καταχωρήσεις του ημερολογίου.

Εκτός από τα παραπάνω βιβλία, είναι υποχρεωτική η τήρηση και άλλων βιβλίων που επιβάλλουν ο Κώδικας Φορολογικών Στοιχείων καθώς και άλλοι μεταγενέστεροι νόμοι για ορισμένες κατηγορίες εμπόρων, όπως π.χ. είναι το ονομαστικό βιβλίο των συνεταιρών που πρέπει να τηρούν οι συνεταιρισμοί.

2) Οι έμποροι εκτός από τα υποχρεωτικά βιβλία συνηθίζεται να τηρούν και τα λεγόμενα **προαιρετικά εμπορικά βιβλία**, που έχει επιβάλλει η πρακτική και η λογιστική, όπως π.χ. είναι το καθολικό, το πρόχειρο, το βιβλίο ταμείου, το βιβλίο συναλλαγματικών και γραμματίων, το βιβλίο αποθήκης, κ.ά.

4.3.4. ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ο Εμπορικός Νόμος και η Πολιτική Δικονομία επιβάλλουν ορισμένες διατυπώσεις κατά την τήρηση των υποχρεωτικών εμπορικών βιβλίων ώστε να εξασφαλισθεί το κύρος τους ως εγγράφων. Οι διατυπώσεις αυτές διακρίνονται σε εξωτερικές και εσωτερικές.

Α. Εξωτερικές διατυπώσεις. Σύμφωνα με τις διατυπώσεις αυτές τα εμπορικά βιβλία πρέπει να είναι βιβλιοδετημένα και πριν από οποιαδήποτε εγγραφή πρέπει να γίνεται αρίθμηση, μονογράφιση και θεώρηση των σελίδων τους από τον αρμόδιο οικονομικό έφορο. Η θεώρηση γίνεται στο τέλος του βιβλίου και φέρει τον αριθμό των σελίδων, ημερομηνία και υπογραφή του προσώπου που ενήργησε τη θεώρηση. Επίσης, πρέπει να έχουν χαρτοσημανθεί με τέλος χαρτοσήμου κατά τον κώδικα τελών χαρτοσήμου. Χωρίς τη χαρτοσήμανση δεν γίνεται θεώρηση.

Η ετήσια θεώρηση βιβλίων που προβλέπεται από το άρθρο 10 Ε.Ν. έχει καταργηθεί (άρθρο 16 ν.δ. 99/1977).

Με τις εξωτερικές διατυπώσεις εξασφαλίζεται η γνησιότητα των βιβλίων από τις καταδολιεύσεις των δανειστών. Αν δεν υπήρχαν αυτές, θα ήταν εύκολη η αλλαγή των σελίδων των βιβλίων και θα μπορούσε να γίνουν μεταγενέστερες καταχωρήσεις.

Β. Εσωτερικές διατυπώσεις. Σύμφωνα με τις διατυπώσεις αυτές όλα τα βιβλία πρέπει να συντάσσονται με χρονολογική τάξη, χωρίς άγραφα διαστήματα, χάσματα ή παραπομπές στο περιθώριο. Κάθε διόρθωση, εφόσον είναι απαραίτητη, πρέπει να γίνεται με πρόσθετη έγγραφη ή ειδική επεξήγηση. Τα εμπορικά βιβλία πρέπει να συντάσσονται στην ελληνική γλώσσα. Μπορεί να τηρηθούν και στη γλώσσα του εμπόρου, αν αυτή δεν είναι η ελληνική, εφόσον υπάρχει διορισμένος, σύμφωνα με το νόμο, έμμισθος διερμηνέας στο Ειρηνοδικείο ή στο Πρωτοδικείο της περιφέρειας που έχει ο έμπορος την εμπορική του κατοικία.

Με τις εσωτερικές διατυπώσεις εξασφαλίζεται η ειλικρίνεια και η σαφήνεια των εγγράφων.

4.3.5. ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ε.Ν. οι έμποροι είναι υποχρεωμένοι να διατηρούν τα εμπορικά τους βιβλία **επί δέκα χρόνια** μετά από την ημερομηνία της τελευταίας εγγραφής σε αυτά. Μετά τα δέκα χρόνια οι έμποροι δεν είναι υποχρεωμένοι να διατηρούν τα βιβλία τους, μπορούν όμως να τα διατηρούν και να τα επικαλούνται γιατί διατηρούν την αποδεικτική τους δύναμη.

4.4. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

4.4.1. ΓΕΝΙΚΑ

Με τον όρο «βιομηχανική ιδιοκτησία», μετάφραση από τον αντίστοιχο γαλλικό όρο "propriete industrielle", εννοούμε το σύνολο των ειδικών διατάξεων με τις οποίες προστατεύεται κυρίως το βιομηχανικό και εμπορικό επάγγελμα, αλλά και άλλα επαγγέλματα που δεν είναι εμπορικά ή βιομηχανικά.

Το περιεχόμενο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας καθορίζεται από τη διεθνή σύμβαση "περί συστάσεως ενώσεως προς προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας" την οποία κύρωσε και η Ελλάδα.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραπάνω σύμβασης η βιομηχανική ιδιοκτησία νοείται στην πλατειά της έννοια περιλαμβάνοντας όχι μόνο τη βιομηχανία και το εμπόριο αλλά και τις γεωργικές βιομηχανίες και όλα τα κατεργασμένα ή φυσικά προϊόντα.

Αντικείμενο της διεθνούς προστασίας είναι η εμπορική επωνυμία, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα σχέδια και βιομηχανικά υποδείγματα, τα εμπορικά και βιομηχανικά σήματα, οι ενδείξεις προέλευσης και η καταστολή του αθέμιτου ανταγωνισμού. .

Από τα θέματα της εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας θα εξετάσουμε την εμπορική επωνυμία, τον διακριτικό τίτλο, το σήμα και τον αθέμιτο ανταγωνισμό.

4.4.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΕΠΩΝΥΜΙΑΣ

Εμπορική επωνυμία είναι το όνομα με το οποίο ο έμπορος, είτε φυσικό πρόσωπο είναι αυτός είτε νομικό, υπογράφει και συναλλάσσεται, ενάγει και ενάγεται. Είναι δηλαδή το όνομα με το οποίο εξυπακούει στις συναλλαγές του.

Η επωνυμία, η οποία είναι υποχρεωτική για τον έμπορο, μπορεί να γράφεται και σε ξένη γλώσσα, αρκεί να διαβάζεται με ευχέρεια από το ελληνικό καταναλωτικό κοινό.

Η επωνυμία διακρίνεται από διάφορες απόψεις σε:

α. Ατομική και εταιρική. Ατομική επωνυμία αφορά τον έμπορο φυσικό πρόσωπο και ταυτίζεται με το αστικό του όνομα. Εάν μεταβάλει το αστικό του όνομα, οφείλει να μεταβάλει και την επωνυμία του.

Η ταύτιση όμως αυτή με το αστικό όνομα δεν είναι απόλυτη σε όλες τις περιπτώσεις. Πράγματι, επειδή η επωνυμία, ως διακριτικό γνώρισμα, πρέπει να είναι πρωτότυπη, εάν κατά σύμπτωση έχει ήδη κατατεθεί στο Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο το ίδιο αστικό όνομα ως επωνυμία, θα πρέπει να προστεθεί στο δεύτερο κάποιο διακριτικό, Π.χ. το αντικείμενο της επιχείρησης.

Η εταιρική επωνυμία χρησιμοποιείται βέβαια από τις εμπορικές εταιρίες, οι οποίες, όπως είναι φυσικό, δεν μπορούν να έχουν αστικό όνομα. Η εταιρική επωνυμία δεν σχηματίζεται πάντα με τον ίδιο τρόπο, αλλά ανάλογα με τη μορφή της εταιρίας, σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις του νόμου.

β. Υποκειμενική και αντικειμενική. Υποκειμενικές είναι οι επωνυμίες των φυσικών προσώπων και των προσωπικών εμπορικών εταιριών. Αντικειμενικές είναι οι επωνυμίες της ανώνυμης εταιρίας και του συνεταιρισμού επειδή σύμφωνα με τον νόμο είναι υποχρεωμένες να σχηματίζουν την επωνυμία τους από το αντικείμενο της δραστηριότητάς τους. Οι επωνυμίες των εταιριών περιορισμένης ευθύνης μπορεί να είναι είτε υποκειμενικές είτε αντικειμενικές.

γ. Πρωτότυπη και παράγωγη. Η πρωτότυπη επωνυμία δημιουργείται και χρησιμοποιείται για πρώτη φορά από τον έμπορο, είτε αυτός είναι εταιρία είτε είναι φυσικό πρόσωπο, οπότε ταυτίζεται με το αστικό του όνομα.

Παράγωγη είναι η επωνυμία όταν ο έμπορος - φυσικό πρόσωπο αποκτά το δικαίωμα χρησιμοποίησης του ονόματος άλλου εμπόρου, ατομικά εμπορευομένου, χωρίς να προσθέσει ούτε το ατομικό του όνομα ούτε την

ένδειξη *διάδοχος*.

Όσον αφορά τις εταιρίες, είναι δυνατόν να χρησιμοποιούν παράγωγη επωνυμία, με τους περιορισμούς όμως που θέτει ο νόμος, δηλαδή όχι με την αμιγή τους μορφή.

4.4.3. ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ

Υπάρχουν ορισμένες βασικές αρχές που πρέπει να τηρούνται για κάθε επωνυμία, οι οποίες όμως, μερικές φορές αλληλοσυγκρούονται. Ειδικότερα είναι:

- *Η αρχή της αλήθειας*, που σημαίνει ότι η επωνυμία δεν θα πρέπει να είναι φανταστική ή παραπλανητική, αλλά να ανταποκρίνεται στο πραγματικό όνομα του εμπόρου, ώστε να μην δημιουργείται σύγχυση στις συναλλαγές.
- *Η αρχή της διάρκειας*, σύμφωνα με την οποία η επωνυμία πρέπει να διατηρείται, ανεξάρτητα με την όποια αλλαγή στον φορέα της επιχείρησης. Είναι προφανές ότι είναι δύσκολο να συνδυαστούν οι δύο αυτές αρχές.
- *Η αρχή της αποκλειστικότητας* έχει την έννοια ότι ο κάτοχος της επωνυμίας αποκτά αποκλειστικό δικαίωμα στην χρησιμοποίησή της με την προϋπόθεση, κατ' αρχή, ότι αυτή έχει γραφτεί στο σχετικό πρωτόκολλο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου.
- Τέλος, σύμφωνα με την *αρχή της διακριτικότητας*, κάθε νέα επωνυμία πρέπει να διαφέρει κατά τρόπο ευδιάκριτο από όλες όσες είναι γραμμένες στο σχετικό πρωτόκολλο. Γι' αυτό και, όπως είπαμε, αν το ονοματεπώνυμο μοιάζει με ατομική επωνυμία που ήδη έχει γραφεί στο πρωτόκολλο, θα πρέπει να προστεθεί κάποιο διακριτικό ώστε να την ξεχωρίζει σαφώς.

Όλες αυτές οι αρχές έχουν ως στόχο την αποφυγή της σύγχυσης στις συναλλαγές, για προστασία τόσο του εμπόρου, όσο και του καταναλωτικού κοινού.

4.4.4. ΚΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ

Η έναρξη και λήξη του δικαιώματος στην επωνυμία συμπίπτουν με την χρησιμοποίηση και την παύση της χρησιμοποίησής της, ανεξάρτητα από την τήρηση οποιωνδήποτε διατυπώσεων. Εν τούτοις, ο νόμος προβλέπει ορισμένες υποχρεώσεις για τον έμπορο, κυρίως όσον αφορά την απόκτηση του δικαιώματος. Ειδικότερα:

α. Κτήση του δικαιώματος. Ο έμπορος ή βιομήχανος έχει την υποχρέωση μέσα σε δύο μήνες από την έναρξη των εργασιών του να την αναγγείλει στα Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια του τόπου, όπου έχει το κύριο γραφείο και τα υποκαταστήματά του. Η επωνυμία γράφεται στο ειδικό πρωτόκολλο των εμπορικών και βιομηχανικών επωνυμιών.

Εάν περάσει άπρακτη η δίμηνη προθεσμία, η επωνυμία μπορεί να εγγραφεί αυτεπάγγελτα από τον πρόεδρο του επιμελητηρίου.

Η αναγγελία πάντως και η εγγραφή στο πρωτόκολλο δεν είναι συστατική ή δημιουργική, αλλά μόνο δηλωτική του δικαιώματος. Αυτό διότι, όπως είπαμε, το δικαίωμα στην επωνυμία αποκτάται με την χρησιμοποίησή της. Η εγγραφή της απλώς δημιουργεί τεκμήριο υπέρ του εμπόρου ότι είναι νόμιμος κάτοχός της.

β. Απώλεια του δικαιώματος. Το δικαίωμα στην επωνυμία χάνεται όταν παύσει να την χρησιμοποιεί ο φορέας της, είτε διότι έπαυσε να ασκεί εμπορία, είτε διότι μεταβλήθηκε το αστικό όνομα του ή η επωνυμία, αν πρόκειται για εταιρία, είτε και για οποιονδήποτε άλλο λόγο που οδηγεί στην οριστική και πραγματική παύση της χρήσεως της.

4.4.5. ΈΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ

Το εννοιολογικό περιεχόμενο του *σήματος* καθορίζεται από την ισχύουσα κάθε φορά νομοθεσία. Η σχετική με το σήμα νομοθεσία περιλαμβάνεται μέχρι το 1994 στον αναγκαστικό νόμο 1998/1939 “περί σημάτων” όπως αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε αργότερα από τους νόμους 3025/1955, 164/1975, 1406/83, 1934/1991 και πδ. 317/1992.

Το 1994 ψηφίστηκε ο νέος νόμος “Περί σημάτων” ο ν. 2239/94, ο οποίος συμπληρώθηκε με το πδ. 353/1998. Σύμφωνα με το ν. 2239/94, σήμα θεωρείται κάθε σημείο επιδεικτικό γραφικής παραστάσεως, ικανό να διακρίνει τα προϊόντα που μία επιχείρηση παράγει (βιομηχανικό σήμα) ή εμπορεύεται (εμπορικό σήμα) ή τις υπηρεσίες που η επιχείρηση αυτή προσφέρει

(σήμα υπηρεσιών) από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες άλλων επιχειρήσεων. Ως σήμα θεωρείται και ο τίτλος εφημερίδας ή περιοδικού,

Από το άρθρο 1 που δίνει τον ορισμό του σήματος καθώς και από το άρθρο 4 § 1 που ορίζει ότι το σήμα δεν πρέπει να μοιάζει με άλλα σήματα που έχουν προκατατεθεί και τα οποία χρησιμεύουν για να διακρίνουν όμοια ή ομοειδή προϊόντα ή υπηρεσίες, συνάγονται τα βασικά εννοιολογικά στοιχεία του σήματος, που είναι τα ακόλουθα:

α) Το σήμα αποτελεί διακριτικό γνώρισμα προϊόντος ή υπηρεσίας. Ως διακριτικό γνώρισμα προϊόντων ή υπηρεσιών πρέπει να είναι ικανό να διακρίνει τα φέροντα αυτό προϊόντα ή υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα όμοια ή ομοειδή προϊόντα που προέρχονται από άλλη επιχείρηση. Πρέπει επομένως το σήμα να έχει διακριτική ικανότητα. Να διευκολύνει δηλαδή τον καταναλωτή, που έχει συνδυάσει συγκεκριμένα σήματα με συγκεκριμένα προϊόντα ή υπηρεσίες, να διακρίνει το προϊόν ή την υπηρεσία που επιθυμεί να αγοράσει από τα όμοια ή ομοειδή που του προσφέρονται.

β) Το σήμα πρέπει να έχει την ικανότητα να προσδιορίζει την προέλευση του συγκεκριμένου προϊόντος ή υπηρεσίας από τη συγκεκριμένη επιχείρηση. Το σήμα, δηλαδή, πρέπει να δημιουργεί στον καταναλωτή την πεποίθηση ότι το προϊόν που αγοράζει προέρχεται από την ίδια πηγή και γι' αυτό έχει τις ίδιες ιδιότητες (τύπο, ποιότητα) μ' εκείνα που έχει αγοράσει.

γ) Η αποφυγή σχηματισμού ανακριβών εντυπώσεων στο καταναλωτικό κοινό επιτυγχάνεται με το σύνδεσμο σήματος και επιχείρησης. Δεν μπορεί να υπάρξει σήμα χωρίς επιχείρηση. Η επιχείρηση μπορεί να είναι βιομηχανική, βιοτεχνική γεωργική, κτηνοτροφική και εμπορική. Μπορεί επίσης να είναι επιχείρηση παροχής υπηρεσιών όπως είναι οι τραπεζικές, ασφαλιστικές, μεταφορικές, επιχειρήσεις ταξιδιωτικών γραφείων αλλά και πλυντήρια, συνεργεία, κ.ά. Γίνεται δεκτό, ότι δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη επιχείρησης κατά την κατάθεση του σήματος, αρκεί ότι υπάρχει σοβαρή πρόθεση για ίδρυση και λειτουργία επιχείρησης μέσα σε εύλογο χρόνο.

Ο νόμος 2239/94 υπηρετώντας τις σύγχρονες ανάγκες των συναλλαγών επέτρεψε την εντονότερη εκμετάλλευση της εμπορικής αξίας του σήματος εισάγοντας την αυτονόμηση του σήματος από την επιχείρηση.

Ειδικότερα:

- Δεν αξιώνει από τον καταθέτη να είναι φορέας επιχείρησης παραγωγής ή εμπορίας προϊόντων ή επιχείρησης που προσφέρει υπηρεσίες.
- Επιτρέπει εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τόσο την προστασία του καταναλωτή, όσο και την ασφάλεια των συναλλαγών, την παραχώρηση άδειας χρήσης ή κατάθεσης παρομοίου του σήματος και με τη συναίνεση του σηματούχου.
- Επιτρέπει την ελεύθερη μεταβίβαση του σήματος και την αυτοτελή εκποίησή του στα πλαίσια αναγκαστικής κατάσχεσης και πτώχευσης.

δ) Όλα τα κινητά πράγματα που μπορούν να είναι αντικείμενο εμπορικών, γεωργικών ή κτηνοτροφικών συναλλαγών είναι εμπορεύματα ή προϊόντα κατά την έννοια του νόμου. Δεν υπάγονται στα εμπορεύματα τα άυλα αγαθά, τα προϊόντα της διανοίας, και κατά μία γνώμη ούτε τα αξιόγραφα⁵⁹ αν και είναι αντικείμενα εμπορικών συναλλαγών.

Δεν είναι απαραίτητο τα προϊόντα να ανήκουν κατά κυριότητα στο δικαιούχο του σήματος. Επομένως, σήμα μπορεί να καταθέσει και ο παραγωγeliοδόχος εφόσον έχει αυτοτελή επιχείρηση και διαμεσολαβεί στην κυκλοφορία των εμπορευμάτων.⁶⁰ Επίσης, δεν είναι αναγκαίο η σηματούχος επιχείρηση να πωλεί τα εμπορεύματά της, αρκεί ότι εκμισθώνει τη χρήση τους, όπως π.χ. στην περίπτωση των φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων.

4.4.6. ΑΘΕΜΙΤΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Στο σύστημα της ελεύθερης οικονομίας ο ανταγωνισμός μεταξύ των εμπόρων είναι παραδεκτός όταν γίνεται με θεμιτές μεθόδους, όταν ξεφεύγει από ορισμένα όρια ο ανταγωνισμός είναι αθέμιτος και τιμωρείται από το νόμο. Ο ν. 146/1914 καθορίζει τα όρια πέρα από τα οποία ο ανταγωνισμός γίνεται αθέμιτος.

I. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

Το άρθρο 1 του ν. 146/14 εισάγει γενική απαγορευτική διάταξη σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται κατά τας εμπορικές, βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές πάσα προς τον σκοπόν ανταγωνισμού γινομένη πράξις αντικειμενική εις τα χρηστά ήθη.

Προϋποθέσεις για την εφαρμογή της παραπάνω διάταξης είναι:

- ✓ Η πράξη (ενέργεια ή παράλειψη) να γίνεται με σκοπό ανταγωνισμού.
- ✓ Η πράξη που έγινε με σκοπό ανταγωνισμού να αναφέρεται στον κύκλο των εμπορικών, βιομηχανικών ή γεωργικών συναλλαγών.
- ✓ Η πράξη αυτή να είναι αντίθετα στα “χρηστά ήθη”. “Χρηστά ήθη” είναι κανόνες κοινωνικής ηθικής δηλαδή οι αντιλήψεις που σχημάτισε η κοινωνία για το ηθικό και το ανήθικο.

II. ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Οι ειδικές απαγορευτικές διατάξεις του αθέμιτου ανταγωνισμού που αναγράφονται στο ν. 146/14 διακρίνονται ως εξής:

A) Πράξεις που στρέφονται εναντίον όλων των ανταγωνιστών όπως:

- Ψεύτικη διαφήμιση δηλαδή ανακοινώσεις που γίνονται δημόσια και σε ευρύ κύκλο προσώπων και είναι ικανές να δημιουργήσουν την εντύπωση ευνοϊκής προσφοράς.
- Ανακοινώσεις που γίνονται δημόσια και σε ευρύ κύκλο προσώπων ότι εκποιούνται εμπορεύματα που προέρχονται από πτώχευση ενώ αυτό είναι αναληθές.

B) Πράξεις που στρέφονται εναντίον συγκεκριμένου ανταγωνιστή όπως:

- Δυσφήμιση που γίνεται από ανταγωνιστή με σκοπό τον ανταγωνισμό.
- Χρησιμοποίηση ξένου ονόματος, εμπορικής επωνυμίας ή διακριτικού τίτλου. Κατάχρηση (μετάδοση, εκμετάλλευση κλπ.) επαγγελματικού απόρρητου.

III. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΑΘΕΜΙΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η παρεχόμενη από το ν. 146/14 προστασία εναντίον των *πράξεων αθέμιτου ανταγωνισμού* είναι:

- **Αστική**, που περιλαμβάνει την αξίωση "επί παραλείψει" δηλαδή παρεμπόδιση της συνέχισης της αθέμιτης πράξης και την αξίωση "επί αποζημιώσει" δηλαδή καταβολή χρηματικής αποζημίωσης.
- **Ποινική**, που παρέχεται όταν παραβιάζονται οι ειδικές απαγορευτικές διατάξεις του νόμου και όχι όταν παραβιάζεται η γενική διάταξη του άρθ.1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ

5.1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Το σύγχρονο εμπόριο διενεργείται όχι μόνο από μεμονωμένα άτομα αλλά και από ενώσεις προσώπων ή κεφαλαίων που έχουν περιβληθεί το νομικό τύπο της εταιρίας.

Η έννοια της εταιρίας είναι ευρύτατη. Ο σκοπό της ποικίλλει και μπορεί να είναι οικονομικός, ιδεολογικός, εκπολιτιστικός, επαγγελματικός.

Οι νομικές διατάξεις που ρυθμίζουν τις εταιρίες δεν περιλαμβάνονται μόνο στον Εμπορικό Νόμο και στους νεότερους εμπορικούς νόμους αλλά και στον Αστικό Κώδικα. Σύμφωνα με το άρθρο 741 ΑΚ “εταιρία είναι η σύμβασις διά της οποίας δύο ή πλείονες υποχρεούνται αμοιβαίως εις την διά κοινών εισφορών επιδίωξιν κοινού σκοπού και ιδίως οικονομικού”.

Οι εταιρίες βασικά διακρίνονται σε αστικές και εμπορικές. Κριτήριο για το χαρακτηρισμό αυτό αποτελεί η μορφή των πράξεων που διενεργούν. Εξάλλου, υπάρχουν ορισμένες εταιρίες, όπως η ανώνυμη εταιρία, η εταιρία περιορισμένης ευθύνης και ο συνεταιρισμός, που είναι από το νόμο πάντοτε εμπορικές. Ο ορισμός του 741 ΑΚ περιλαμβάνει όλες τις εταιρίες, αστικές και εμπορικές.

Σκοπός της αστικής εταιρίας είναι κυρίως η διενέργεια αστικών πρά-

ξεων. Η αστική μπορεί να έχει κερδοσκοπικό σκοπό (π.χ. αγοραπωλησία ακινήτων), αλλά μπορεί αυτός να είναι και μη κερδοσκοπικός (π.χ. επιστημονικός, καλλιτεχνικός, θρησκευτικός, φιλανθρωπικός). Η αστική εταιρία ρυθμίζεται από τα άρθρα 741-784 του Αστικού Κώδικα.

5.2. ΕΜΠΟΡΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

Ο χαρακτηρισμός μίας εταιρίας ως **εμπορικής** γίνεται με τα ίδια συστήματα που ισχύουν και για τα φυσικά πρόσωπα, εφαρμόζεται δηλαδή το ουσιαστικό και το τυπικό σύστημα.

Εμπορικές, σύμφωνα με το ουσιαστικό σύστημα, είναι οι εταιρίες που έχουν ως σκοπό τη διενέργεια αντικειμενικά εμπορικών πράξεων. Το κριτήριο αυτό εφαρμόζεται στην ομόρρυθμη εταιρία, στην ετερόρρυθμη και στην ετερόρρυθμη κατά μετοχές εταιρία. Βασική προϋπόθεση είναι η πραγματική άσκηση εμπορικής δραστηριότητας. Δεν αρκεί η απλή αναγραφή της, ως σκοπού στο καταστατικό τους. **Εμπορικές**, σύμφωνα με το τυπικό σύστημα, είναι οι εταιρίες που, ανεξάρτητα από το σκοπό που επιδιώκουν, αποκτούν την εμπορική ιδιότητα μόλις τηρηθούν οι προβλεπόμενες από το νόμο διατυπώσεις. Τέτοιες εταιρίες είναι η **ανώνυμη εταιρία** (ν. 2190/20), η **εταιρία περιορισμένης ευθύνης** (ν. 3190/55) η **ναυτική εταιρία** (ν. 958/79) και ο **συνεταιρισμός** (ν. 1667/86 Αστικός συνεταιρισμός και ν. 2169/93 αγροτικός συνεταιρισμός).

5.3. ΕΙΔΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

Ο έλληνας νομοθέτης για να προστατεύσει την ασφάλεια των συναλλαγών θέλησε κλειστό τον αριθμό των εταιριών (άρθρα 19 και 47 Εμ. Ν.). Η εμπορική νομοθεσία προβλέπει μόνο τις παρακάτω εταιρίες και δεν επιτρέπει την υιοθέτηση άλλου τύπου εταιρίας που μπορεί να αναγνωρίζει αλλοδαπό δίκαιο ή να επινόησαν οι ενδιαφερόμενοι.

Οι αναγνωριζόμενες από την ελληνική νομοθεσία εταιρείες είναι οι εξής: α) η ομόρρυθμη εταιρία (Ο.Ε.), β) η ετερόρρυθμη εταιρία (Ε.Ε.), γ) η αφανής ή συμμετοχική εταιρία, δ) η ετερόρρυθμη κατά μετοχές, ε) η ανώνυμη εταιρία (Α.Ε.) στ) η εταιρία περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε.), ζ) ο συνεταιρισμός, η) η ναυτική εταιρία και θ) η συμπλοιοκτησία.

5.4. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

Οι εμπορικές εταιρίες διακρίνονται σε *προσωπικές, σε κεφαλαιουχικές και σε μικτού χαρακτήρα*. Κριτήριο της διάκρισης, αποτελεί η κυριαρχία του προσωπικού ή του κεφαλαιουχικού στοιχείου.

Προσωπικές είναι οι εταιρίες, στις οποίες πρωταρχική σημασία έχει η προσωπικότητα των εταίρων και όχι το μέγεθος των εισφορών τους. Οι εταιρείες αυτές για την πραγματοποίηση του κοινού σκοπού, στηρίζονται στην προσωπική συμβολή και στη συνεργασία των εταίρων κατά τη διοίκηση των εταιρικών υποθέσεων. Προσωπικές εταιρίες είναι οι εξής: η αστική εταιρία (άρθρο 741 ΑΚ), η ομόρρυθμη εταιρία, η ετερόρρυθμη εταιρία και η αφανής ή συμμετοχική.

Αντίθετα, στις κεφαλαιουχικές εταιρίες πρωταρχική σημασία έχει το μέγεθος του συγκεντρωθέντος κεφαλαίου. Εδώ, λαμβάνεται υπόψη το ποσοστό συμμετοχής των εταίρων στο κεφάλαιο της εταιρίας και όχι η προσωπικότητα των εταίρων. Η ανώνυμη εταιρία αποτελεί την πιο καθαρή μορφή κεφαλαιουχικής εταιρίας.

Μικτού χαρακτήρα είναι οι εταιρίες στις οποίες απαντάται συνδυασμός του κεφαλαιουχικού και του προσωπικού στοιχείου. Τέτοιες εταιρίες είναι η εταιρία περιορισμένης ευθύνης, η ετερόρρυθμη κατά μετοχές, Ο συνεταιρισμός και η συμπλοιοκτησία είναι ιδιόρρυθμοι εταιρικοί τύποι. Η συμπλοιοκτησία, ρυθμίζεται από τις ειδικές διατάξεις του Κώδικα Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου (Κ.Ι.Ν.Δ.).

5.5. ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

Το δίκαιο για λόγους σκοπιμότητας (πολιτικής, κοινωνικής, συναλλακτικής) προσδίδει πλασματική προσωπικότητα (νομική προσωπικότητα) σε ορισμένους πολιτειακούς σχηματισμούς (ενώσεις προσώπων ή περιουσιακά σύνολα) που ονομάζονται νομικά πρόσωπα. Για την σύστασή τους απαιτείται προηγούμενη πράξη της Πολιτείας που καθορίζει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη σύσταση, τη λειτουργία, τη διοίκηση και την κατάργησή τους καθώς και η τήρηση των προϋποθέσεων αυτών.

Μία εταιρία αποκτά νομική προσωπικότητα μόλις τηρηθούν οι νόμιμες διαδικασίες που απαιτούνται για τη δημοσίευση της εταιρικής σύμβασης. Εταιρική είναι η σύμβαση που καταρτίστηκε μεταξύ των εταίρων και αφορά την ίδρυση της εταιρίας.

Η νομική προσωπικότητα της εταιρίας επιφέρει τις ακόλουθες συνέπειες.

- Δημιουργείται το νομικό πρόσωπο της εταιρίας που είναι ανεξάρτητο από

την προσωπικότητα των εταίρων.

- Η εταιρία-νομικό πρόσωπο έχει δική της δικαιοπρακτική βούληση την οποία εκφράζει με τα όργανά της, τους διαχειριστές. Οι διαχειριστές, κατά την κατάρτιση μίας δικαιοπραξίας, δεν εκφράζουν δική τους βούληση αλλά τη βούληση του νομικού προσώπου της εταιρίας.
- Έχει δικαιοπρακτική ικανότητα. Είναι δηλαδή φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Μπορεί να παρίσταται ως διάδικος στο δικαστήριο, και να συμμετέχει ως μέλος άλλης εταιρίας, του ιδίου ή άλλου τύπου.
- Έχει δική της ιθαγένεια (εθνικότητα), επωνυμία και κατοικία (της έδρας της).
- Έχει δική της περιουσία. Η εταιρική περιουσία αποτελεί χωριστή ομάδα και διακρίνεται από την ατομική περιουσία των εταίρων.
- Η εταιρία-νομικό πρόσωπο υπόκειται σε αυτοτελή πτώχευση. Ευθύνεται για τα εταιρικά χρέη καθώς και για τις παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων της (άρθρο 71 ΑΚ).

Νομική προσωπικότητα έχουν οι επόμενες εταιρίες: α) η ομόρρυθμη και η ετερόρρυθμη εταιρία. Η νομική τους προσωπικότητα προκύπτει κυρίως από το άρθρο 784 του Αστικού Κώδικα, β) η ανώνυμη εταιρία, γ) η ετερόρρυθμη κατά μετοχές εταιρία, δ) η εταιρία περιορισμένης ευθύνης, ε) η ναυτική εταιρία και στ) ο συνεταιρισμός (αστικός και γεωργικός).

Δεν έχουν νομική προσωπικότητα η αφανής εταιρία και η συμπλοιοκτησία. Συμπλοιοκτησία είναι η από δύο ή περισσότερα πρόσωπα εκμετάλλευση πλοίου από κοινού. Δεν υπάρχει τυπική διαδικασία σύστασης της συμπλοιοκτησίας, δεν καταρτίζεται εγγράφως και δεν υπόκειται σε δημοσίευση. Η αστική εταιρία δεν έχει νομική προσωπικότητα, μπορεί όμως να αποκτήσει εφόσον επιδιώκει οικονομικό σκοπό και υποβληθεί στις ίδιες με την ομόρρυθμη εταιρία διατυπώσεις δημοσιότητας.

Η νομική προσωπικότητα εξακολουθεί να υπάρχει μέχρι την οριστική διάλυση και εκκαθάριση της εταιρίας. Η λύση, η τροποποίηση του καταστατικού, η αποχώρηση εταίρου ή η πρόσληψη νέου δεν έχουν καμία επίδραση στη νομική προσωπικότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ

6.1. ΓΕΝΙΚΑ

Αξióγραφο είναι το έγγραφο στο οποίο ενσωματώνεται ένα δικαίωμα σε τέτοιο βαθμό, ώστε η άσκηση του να προϋποθέτει την κατοχή του εγγράφου. Το δικαίωμα αυτό, το οποίο ενσωματώνεται (εγχαρτούται) στο αξióγραφο, πρέπει να είναι ιδιωτικό και περιουσιακό.

Η ταύτιση ουσιαστικά του δικαιώματος με το έγγραφο αποδεικνύεται επίσης και από το γεγονός ότι για τη μεταβίβαση του δικαιώματος που απορρέει από το έγγραφο απαιτείται κατά κανόνα και η παράδοση του εγγράφου.

Το φαινόμενο της σύνδεσης ενός δικαιώματος με ένα έγγραφο είναι ιδιαίτερα συχνό, χωρίς όμως αυτή να γίνεται πάντα με τον ίδιο τρόπο και στον ίδιο βαθμό. Για τον λόγο αυτό γίνεται και διάκριση μεταξύ των διαφορών ειδών των εγγράφων, όσον αφορά την σύνδεσή τους με ένα δικαίωμα.

6.2. ΕΙΔΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

Ανάλογα λοιπόν με τον βαθμό, κατά κύριο λόγο, της σύνδεσης των εγγράφων με τα δικαιώματα, γίνεται διάκριση σε:

Αποδεικτικά, των οποίων ο ρόλος είναι απλή απόδειξη του δικαιώματος. Το δικαίωμα αυτό όμως, έτσι κι αλλιώς υπάρχει, ανεξάρτητα από την ύπαρξη του εγγράφου. Η σύνταξη των εγγράφων αυτών είναι πάντα υποχρεωτική όσον αφορά την απόδειξη και μόνον του δικαιώματος, όταν επιβάλλεται από τον νόμο. Όταν όμως απλά συμφωνείται από τους

συμβαλλόμενους, δεν είναι απαραίτητη για την απόδειξη, η οποία μπορεί να γίνει και με οποιοδήποτε από τα άλλα μέσα που προβλέπει η Πολιτική Δικονομία.

Συστατικά, τα οποία σύμφωνα με τον νόμο είναι απαραίτητα για την ύπαρξη του δικαιώματος. Το δικαίωμα δηλαδή δεν γεννιέται καν χωρίς την σύνταξη του εγγράφου αυτού. Η κατοχή όμως και η ύπαρξη του εγγράφου, στην συνέχεια, δεν είναι απαραίτητες για την απόδειξη της σύστασης του δικαιώματος, εφ' όσον η σύνταξη του εγγράφου μπορεί να αποδειχθεί χωρίς αμφισβήτηση.

Νομιμοποιητικά, των οποίων η ενέργεια είναι η νομιμοποίηση του κατόχου τους. Ακόμη δηλαδή και εάν ο κάτοχος ενός νομιμοποιητικού εγγράφου δεν είναι δικαιούχος του αντίστοιχου δικαιώματος, ο οφειλέτης εν τούτοις απαλλάσσεται εάν καταβάλει σ' αυτόν. Η ενέργεια όμως αυτή δεν επέρχεται εάν ο οφειλέτης γνωρίζει την πραγματική κατάσταση, ότι δηλαδή ο κάτοχος του εγγράφου δεν είναι και ο πραγματικός δικαιούχος του δικαιώματος.

Αξιόγραφα τα οποία συνδέονται με το δικαίωμα σε τέτοιο βαθμό, ώστε αυτό να ενσωματώνεται κυριολεκτικά στο αντίστοιχο έγγραφο. Το αποτέλεσμα είναι ότι για την άσκηση του δικαιώματος είναι απαραίτητη η κατοχή του εγγράφου. Επίσης για την μεταβίβαση του δικαιώματος πρέπει να γίνει οπωσδήποτε και παράδοση του εγγράφου.

Η παραπάνω διάκριση δεν σημαίνει ότι ένα έγγραφο πρέπει να ανήκει σε μια από τις κατηγορίες αυτές. Αντίθετα, μπορεί να συγκεντρώνει πολλές από τις παραπάνω λειτουργίες, οπότε ο χαρακτηρισμός του θα γίνει με κριτήριο τον σκοπό που εκπληρώνει στις συναλλαγές σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση.

6.3. ΕΙΔΗ ΑΞΙΟΓΡΑΦΩΝ

Διακρίσεις γίνονται επίσης και ανάμεσα στα διάφορα είδη αξιόγραφων. Τις κυριότερες από αυτές θα εξετάσουμε αμέσως με συντομία:

A) Αξιόγραφα “υπό την ευρεία” και “υπό την στενή” έννοια του όρου

Ο ορισμός που ήδη γνωρίζουμε ανταποκρίνεται στην έννοια των αξιόγραφων με την πλατεία έννοια του όρου. Τα κύρια δηλαδή στοιχεία της έννοιας αυτής είναι: α) Γραπτή διατύπωση- υπογραφή. β) Ενσωμάτωση (εγγάρθρωση) του δικαιώματος στο έγγραφο. γ) Κατοχή του τίτλου. δ) Ιδιωτικό δικαίωμα. Στα αξιόγραφα όμως με την στενή έννοια του όρου προστίθεται και το στοιχείο της *αυτονομίας*. Αυτό σημαίνει ότι ο οφειλέτης μπορεί να αντιτάξει κατά του κομιστή μόνον ενστάσεις, που αφορούν το

κύρος του εγγράφου ή προκύπτουν από το ίδιο το έγγραφο ή γενικά αφορούν τον ίδιο τον κομιστή και όχι τους προηγούμενους. Το δικαίωμα κατά συνέπεια του κάθε κομιστή έχει αυτοτέλεια, δηλαδή είναι τελείως ανεξάρτητο από τα δικαιώματα των προηγούμενων δικαιοπαρόχων του. Κατά κανόνα όμως η ιδιότητα αυτή δεν υπάρχει στα ονομαστικά αξιόγραφα.

Υπάρχουν διαβαθμίσεις στην κατηγορία των “υπό στενή έννοια” αξιογράφων. Έτσι, εκτός από τα παραπάνω στοιχεία μπορεί να απαντώνται και ορισμένα άλλα, όπως:

α. η *εμπορευσιμότητα* του, η ευχέρεια δηλαδή της μεταβίβασής του.

β. η *εξάρτηση του δικαιώματος που παρέχεται από τον τίτλο, από το δικαίωμα στον ίδιο τον τίτλο*

γ. η *γραμματικότητα*, η αποκλειστική δηλαδή περιγραφή του δικαιώματος στον τίτλο.

Όσα περισσότερα χαρακτηριστικά από αυτά συγκεντρώνει ένα έγγραφο, τόσο περισσότερο ως “υπό στενή έννοια” αξιόγραφο χαρακτηρίζεται. Και τα τέσσερα, επιπλέον, χαρακτηριστικά απαντώνται στα υπό στενότατη έννοια αξιόγραφα που είναι η συναλλαγματική, το γραμματίο εις διαταγή και η τραπεζική επιταγή, με τα οποία θα ασχοληθούμε.

B) Αξιόγραφα ονομαστικά, εις διαταγήν και εις τον κομιστή

Η διάκριση αυτή των αξιογράφων είναι ίσως και η σημαντικότερη. Κριτήριο με βάση το οποίο γίνεται αυτή είναι ο τρόπος προσδιορισμού του προσώπου του δικαιούχου. Συγκεκριμένα:

α. Ονομαστικά είναι τα αξιόγραφα στο κείμενο των οποίων καθορίζεται ο δικαιούχος, Π.χ. ονομαστική μετοχή Α.Ε. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στο προηγούμενο παράδειγμα, τα αξιόγραφα είναι υποχρεωτικά ονομαστικά, στις περισσότερες όμως αυτό εξαρτάται από τον εκδότη.

β. Εις διαταγήν, ονομάζονται τα αξιόγραφα όταν κατονομάζεται ο δικαιούχος, αλλά αυτός έχει το δικαίωμα να “διατάξει” την εκτέλεση της παροχής σε κάποιο άλλο πρόσωπο που καθορίζει ο ίδιος. Αυτό γίνεται με την ρήτρα “εις διαταγήν” Πάντως, είναι συγκεκριμένα τα αξιόγραφα που μπορούν να εκδοθούν “εις διαταγήν” διότι απαριθμούνται περιοριστικά στον νόμο. Πρόκειται για: 1) τις εντολές πληρωμής που εκδίδονται από έμπορο για έμπορο, 2) τα χρεωστικά ομόλογα που εκδίδονται από έμπορο σχετικά με την παροχή χρημάτων, χρεογράφων ή άλλων αντικαταστατών πραγμάτων, 3) τις συναλλαγματικές, τα γραμματία εις διαταγήν και τις τραπεζικές επιταγές, 4) τα αποθηκόγραφα και ενεχυρόγραφα γενικών αποθηκών, 5) τις φορτωτικές, τόσο θαλάσσιες όσο και χερσαίες, 6) τα ναυτοδανειακά και 7)

τα ασφαλιστήρια.

Υπάρχουν και ορισμένες υποδιαιρέσεις των εις διαταγήν αξιογράφων, με τις οποίες δεν θα ασχοληθούμε.

γ. Εις τον κομιστή τέλος είναι τα αξιόγραφα στα οποία δεν κατονομάζεται ο δικαιούχος. Και στην περίπτωση αυτή ο νόμος καθορίζει περιοριστικά τα είδη των αξιογράφων που μπορούν να εκδοθούν “εις τον κομιστήν”. Πρόκειται για: 1) τα τραπεζογραμμάτια, 2) τις μετοχές της Α.Ε., 3) τα μερισματούγραφα τους, 4) τις ομολογίες Α.Ε. που δεν είναι εν όψει και 5) τα τοκομερίδια τους. Είναι όμως δυνατόν να καθοριστούν με άλλους νόμους και άλλα είδη αξιόγραφων “εις τον κομιστήν”: όπως π.χ. έχει γίνει με την επιταγή που μπορεί να εκδοθεί “εις τον κομιστήν”. Είναι επίσης δυνατόν, με ειδικό νόμο ορισμένα από τα παραπάνω είδη αξιογράφων να μην μπορούν εν τούτοις να εκδοθούν “εις τον κομιστήν”, όπως Π.χ. οι μετοχές Α.Ε. που δεν έχουν αποπληρωθεί ή οι μετοχές ειδικά των τραπεζικών ή ασφαλιστικών εταιριών όπως και ορισμένων άλλων, που καθορίζονται από τον νόμο.

6.4. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΞΙΟΓΡΑΦΩΝ

Πριν ολοκληρωθεί η εισαγωγή οφείλουμε να τονίσουμε την ιδιαίτερη σημασία των αξιογράφων για την συναλλακτική μας ζωή, τόσο από οικονομική όσο και από νομική αλλά και κοινωνική σκοπιά.

Πράγματι, με την ενσωμάτωση του δικαιώματος στο αξιόγραφο, πραγματοποιείται η μεταβίβασή του, χωρίς τους κινδύνους που συνοδεύουν κατά κανόνα την με άλλο τρόπο μεταβίβαση ή εκπλήρωση της απαίτησης τόσο για τον δανειστή όσο και για τον οφειλέτη, Π.χ. δεν υπάρχει κίνδυνος (κοινός και για τους δύο) να καταβληθεί η παροχή σε πρόσωπο άλλο από τον δικαιούχο, στην περίπτωση που ενδιάμεσα έγινε μεταβίβαση της απαίτησης από τον δανειστή σε τρίτο πρόσωπο, με όλες τις σχετικές σοβαρές συνέπειες. Το σημαντικότερο όμως ίσως είναι η ασφάλεια και η απλότητα με την οποία κυκλοφορούν τα οικονομικά αγαθά που περικλείονται στα αξιόγραφα, Π.χ. η μεταβίβαση πραγμάτων που παραλήφθηκαν από τον μεταφορέα με έκδοση φορτωτικής, πραγματοποιείται απλά με την μεταβίβαση της φορτωτικής.

Τα κυριότερα από τα αξιόγραφα και κυρίως τα πιο γνωστά, είναι οι φορτωτικές, τα ασφαλιστήρια εις διαταγήν, τα ανώνυμα χρεόγραφα, οι μετοχές των ανωνύμων Εταιριών, τα αποθετήρια και ενεχυρόγραφα των Γενικών Αποθηκών, τα γεωργικά ενεχυρόγραφα, η συναλλαγματική, τα γραμμάτια εις διαταγήν και η επιταγή.

Τα αξιόγραφα ρυθμίζονται από διάφορους ειδικούς νόμους, αλλά ορισμένες βασικές διατάξεις υπάρχουν και στον Α.Κ.

Στην συνέχεια θα περιοριστούμε στην μελέτη μόνον της συναλλαγματικής, της επιταγής και του γραμματίου εις διαταγήν.

6.5. ΈΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ

Συναλλαγματική είναι αξιόγραφο που έχει συνταχθεί με τύπο που ορίζει ο νόμος. Με τη συναλλαγματική κάποιο πρόσωπο, που ονομάζεται εκδότης, δίνει εντολή σε άλλο πρόσωπο, που ονομάζεται πληρωτής ή αποδεκτής, να πληρώσει σε τρίτο πρόσωπο που κατονομάζεται στον τίτλο και ονομάζεται κομιστής ή λήπτης του εγγράφου, ορισμένο χρηματικό ποσό σε ορισμένο τόπο και χρόνο.

Επομένως, τα πρόσωπα που απαρτίζουν τον πιθανό κύκλο των προσώπων που ενδέχεται να ευθύνονται από συναλλαγματική είναι ο εκδότης, δηλαδή το πρόσωπο που εκδίδει την συναλλαγματική, ο πληρωτής δηλαδή το πρόσωπο που αποδέχτηκε τη συναλλαγματική και καλείται αποδέκτης και κατά συνέπεια πρέπει να πληρώσει το ποσό που αναγράφεται στον τίτλο, οι οπισθογράφοι, οι τριτεγγυητές και ο κατά παρέμβαση ο αποδέκτης. Τα πρόσωπα αυτά, υπογράφοντας τη συναλλαγματική, ανέλαβαν την υποχρέωση από συναλλαγματική, έγιναν δηλαδή οφειλέτες.

Ο εκδότης της συναλλαγματικής ευθύνεται για την αποδοχή και για πληρωμή της συναλλαγματικής.

Αντίθετα, ο λήπτης είναι το πρόσωπο που δικαιούται να εισπράξει το ποσό που αναγράφεται στον τίτλο. Λήπτης είναι το πρόσωπο υπέρ του οποίου εκδίδεται ο τίτλος.

Ο λήπτης μπορεί να μεταβιβάσει παραπέρα τη συναλλαγματική σε τρίτο πρόσωπο το οποίο ονομάζεται κομιστής. Ο κομιστής είναι ο νέος δανειστής και μπορεί να μεταβιβάσει παραπέρα τη συναλλαγματική, κ.ο.κ.

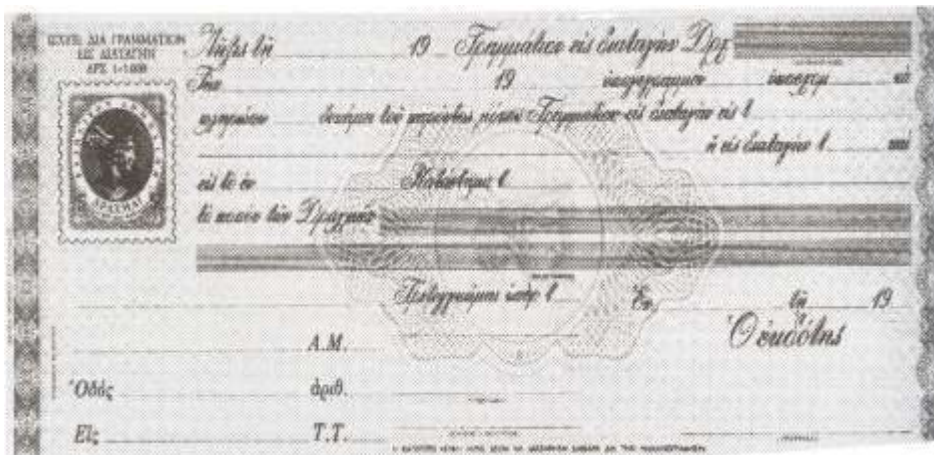
6.6. ΈΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΥ ΣΕ ΔΙΑΤΑΓΗ

Γραμμάτιο σε διαταγή είναι το ιδιωτικό έγγραφο, στο οποίο ένα πρόσωπο που λέγεται εκδότης, υπόσχεται να πληρώσει στο λήπτη του γραμματίου, σε ορισμένο τόπο και χρόνο, ορισμένο χρηματικό ποσό.

Το γραμμάτιο είναι χρηματόγραφο και από το νόμο τίτλος σε διαταγή, αναιτιώδης και μεταβιβάζεται με οπισθογράφηση. Είναι έγγραφο τυπικό και πρέπει οπωσδήποτε να περιέχει τα εξής στοιχεία, αλλιώς ο τίτλος δεν ισχύει ως γραμμάτιο σε διαταγή:

- α) Την ονομασία του τίτλου “γραμμάτιο σε διαταγή”, γραμμένη μέσα στο κείμενο του τίτλου (όχι μόνο στην επικεφαλίδα), στην ίδια γλώσσα που είναι γραμμένο και το κείμενο του γραμματίου.
- β) Απλή και καθαρή υπόσχεση για την πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού.
- γ) Σημείωση της ημερομηνία λήξεως. Αν δε σημειώνεται η λήξη το γραμμάτιο θεωρείται ότι είναι πληρωτέο “εν όψει”.
- δ) Το όνομα του λήπτη, εκείνου δηλαδή στον οποίο ή σε διαταγή του οποίου θα γίνει η πληρωμή.
- ε) Σημείωση του τόπου πληρωμής. Αν δε σημειώνεται ο τόπος πληρωμής, σαν τόπος πληρωμής θεωρείται ο τόπος εκδόσεως του τίτλου.
- στ) Σημείωση της χρονολογίας και του τόπου εκδόσεως. Σαν τόπος εκδόσεως θεωρείται ο τόπος που σημειώνεται δίπλα στο όνομα του εκδότη.
- ζ) Ιδιόχειρη υπογραφή του εκδότη.
- η) Χαρτοσήμανση του γραμματίου, σύμφωνα με το νόμο “περί χαρτοσήμου”.

Οι τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις που αφορούν την έκδοση και λειτουργία της συναλλαγματικής, εφαρμόζονται και στο γραμμάτιο σε διαταγή (άρθρο 77 και 78 ν. 5325/32).

6.7. Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΙΤΑΓΗ

Η τραπεζική επιταγή ή είναι ένα έγγραφο που συντάσσεται σύμφωνα με τον τύπο που καθορίζεται από τον νόμο και με το οποίο ένα πρόσωπο (ο εκδότης) διατάσσει κάποιον τραπεζίτη (πληρωτή), να καταβάλει ένα ορισμένο χρηματικό ποσό (συνήθως από τον λογαριασμό που έχει σ' αυτόν) στο πρόσωπο που νομιμοποιείται για την είσπραξη (κομιστή), μόλις του εμφανίσει το έγγραφο αυτό για πληρωμή.

Πρόκειται λοιπόν για ένα ακόμη αξιόγραφο και μάλιστα χρηματογράφο, που μοιάζει πολύ με την συναλλαγματική, έτσι που η νομική τους ρύθμιση να έχει πολλές ομοιότητες.

Ουσιαστικά είναι δημιούργημα του αιώνα μας, αποτέλεσμα κυρίως της ανάγκης για την ασφάλεια που προσφέρει η Τράπεζα για τα χρήματα που έχουν κατατεθεί σ' αυτή.

Πληρωτής δηλαδή μπορεί να είναι μόνο Τράπεζα, στην οποία έχει καταθέσει χρήματα ο εκδότης. Από τα χρήματα αυτά η Τράπεζα πληρώνει το ποσό που καθορίζεται στην τραπεζική επιταγή στον κομιστή της.

Για να εκδόσει ένα πρόσωπο τραπεζική επιταγή πρέπει να έχει δίκαιο πρακτική ικανότητα, όπως δηλαδή και για την απλή συναλλαγματική.

Όσον αφορά τις λειτουργίες της αποτελεί απλά μέσο πληρωμής, αντικαθιστά δηλαδή το χρήμα και εκεί περιορίζεται η οικονομική της αποστολή που δεν είναι τόσο πλατειά όπως της συναλλαγματικής.

Η επιταγή είναι τυπικό έγγραφο όπως και η συναλλαγματική. Τα στοιχεία που απαιτούνται υποχρεωτικά από το νόμο είναι:

- 1) Η ονομασία "επιταγή" μέσα στο κείμενο του τίτλου.
- 2) Απλή και καθαρή εντολή για πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού.
- 3) Το όνομα του πληρωτή. Αν η επιταγή εκδόθηκε και είναι πληρωτέα στην Ελλάδα, πληρωτής μπορεί να είναι μόνο τραπεζική εταιρία ή Ελληνικό νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που ασκεί τραπεζικές εργασίες.
- 4) Η σημείωση του τόπου πληρωμής. Όπως και στην συναλλαγματική, στην περίπτωση που δεν σημειώνεται τόπος πληρωμής, αυτός θεωρείται ότι είναι ο σημειωμένος δίπλα στο όνομα του πληρωτή. Αν και εκεί δεν υπάρχει, η επιταγή δεν είναι άκυρη, όπως θα ήταν στην αντίστοιχη περίπτωση η συναλλαγματική, αλλά ως τόπος πληρωμής θεωρείται ο τόπος έκδοσής τους.
- 5) Η σημείωση του τόπου και της χρονολογίας έκδοσης. Εάν ο τόπος δεν σημειώνεται, θεωρείται ότι εκδόθηκε στον τόπο που είναι σημειωμένος δίπλα στο όνομα του εκδότη.

- 6) Η υπογραφή του εκδότη. Εάν λείπει κάποιο από τα στοιχεία αυτά, τότε ο τίτλος δεν ισχύει ως τραπεζική επιταγή, αλλά μπορεί να ισχύσει ως άλλος τίτλος, εφ' όσον υπάρχουν οι αντίστοιχες προϋποθέσεις.

Εάν όμως κάποιο στοιχείο λείπει μετά από σχετική συμφωνία με τον εκδότη, με σκοπό να συμπληρωθεί κατόπιν από τον λήπτη ή από άλλον κομιστή, η επιταγή είναι λευκή κι όχι ατελής και ισχύει και γι' αυτήν ότι είπαμε για την λευκή συναλλαγματική.

15 451982
ΑΡΙΘ. ΕΠΙΤΑΓΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Α.Ε.
ΟΔΟΣ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΗ 25 - ΠΛΑΤΕΙΑ ΒΑΘΗΣ - ΤΗΛ. 522.81.85

ΔΡΧ. _____

Τόπος _____ Υπογραφή _____

ΓΡΑΨΙΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ
ΕΠΙΤΑΓΗ ΜΟΥ ΑΥΤΗ ΣΕ ΔΙΧΤΑΓΗ _____

ΔΡΑΧΜΕΣ _____

ΜΕ ΣΦΡΕΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΥΠΟΥ ΜΟΥ

№ 020 015 _____ ΥΠΟΓΡΑΦΗ _____

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΟΥΛΑΚΟΥ-ΕΥΘΥΜΙΑΤΟΥ, Γ' ΕΚΔΟΣΗ, 1996
- ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ, Γ. Κ. ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ, Ι' ΕΚΔΟΣΗ, 1994
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΚΙΜΩΝ Π. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ, Α' ΕΚΔΟΣΗ, 1999
- ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ, 1995
- ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ-ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΓΙΑΝΝΗΣ Χ. ΧΟΛΕΒΑΣ
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ ΣΕΡΕΛΕΑ
- ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, Α. Ν. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, 1984
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ, ISAAJ ILYCH RUBIN, 1994
- ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΕΜΜΥΔΑ
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1789-2000, DENIS RICHARDS, 1977

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

1.1. Α΄ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ.....	1
1.2. Β΄ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ.....	3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΜΠΟΡΙΟ-ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ

2.1. "ΔΙΕΘΝΕΣ" ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΟΥ.....	6
2.2. ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.....	8
2.3. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.....	9
2.4. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.....	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

3.1. ΠΩΣ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΙΟ ΣΚΟΠΟ ΕΠΙΔΙΩΚΕΙ.....	13
3.2. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	15
3.3. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	16
3.4. ΣΧΕΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	17
3.5. ΣΧΕΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ.....	17
3.6. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	18
3.7. ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	21
3.8. ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	22
3.9. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	25
3.9.1. Ιστορία πηγών.....	25
3.9.2. Ιστορία θεσμών.....	29
3.9.3. Κοινωνική ιστορία του εμπορικού δικαίου.....	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΓΕΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

4.1. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ.....	32
4.1.1.ΕΝΝΟΙΑ.....	32
4.1.2. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	32
4.1.3. ΕΙΔΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	33
Α. Αντικειμενικές ή πρωτότυπες εμπορικές πράξεις.....	33
Β. Παράγωγες ή παρεπόμενες εμπορικές πράξεις.....	34
4.2.ΕΜΠΟΡΟΙ.....	35
4.2.1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ.....	35
4.2.2. Έμπορος βάσει του ουσιαστικού συστήματος.....	35
4.2.3. Έμπορος βάσει του τυπικού συστήματος.....	37
4.2.4. Εμπορική ικανότητα.....	38
4.2.5. Ασυμβίβαστο.....	38
4.2.6. Συνέπειες της εμπορικής ιδιότητας.....	38
4.3. ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ.....	39
4.3.1. ΓΕΝΙΚΑ.....	39
4.3.2. ΤΗΡΗΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ.....	40
4.3.3. ΕΙΔΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.....	40
4.3.4. ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.....	42
4.3.5. ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.....	43
4.4. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ.....	
4.4.1.ΓΕΝΙΚΑ.....	43
4.4.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΕΠΩΝΥΜΙΑΣ.....	44
4.4.3. ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ.....	45
4.4.4. ΚΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ.....	46
4.4.5. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ.....	46
4.4.6. ΑΘΕΜΙΤΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.....	48
I.ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ.....	48
II. ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ.....	49
III. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΑΘΕΜΙΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ

5.1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.....	50
5.2. ΕΜΠΟΡΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ.....	51
5.3. ΕΙΔΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ.....	51
5.4. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ.....	52
5.5. ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΕΤΑΙΡΙΩΝ.....	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ

6.1. ΓΕΝΙΚΑ.....	54
6.2. ΕΙΔΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ.....	54
6.3.ΕΙΔΗ ΑΞΙΟΓΡΑΦΩΝ.....	55
6.4. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΞΙΟΓΡΑΦΩΝ.....	57
6.5. ΈΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ.....	58
6.6. ΈΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΥ ΣΕ ΔΙΑΤΑΓΗ.....	59
6.7. Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΙΤΑΓΗ.....	60